

west • vlaanderen werkt

de polsslag van de West-Vlaamse economie

Zorgeconomie onder de scanner

- Moeten we ons zorgen maken?
- West-Vlaamse zorgsector staat voor 52.000 arbeidsplaatsen
- Wie zijn de toeleveranciers van de zorginstellingen?
- Zorgeconomie gaat voor innovatie en spin-offs
- FertiPro: onbekende uitblinker in zorgtechnologie

VANDEN BROELE
PRODUCTIONS

maatwerk

communication
& digital solutions

lederproducten.be

grafische
vormgeving
& DTP

apps

digitalisering

Offset
& digitaal
drukwerk

tablet
publishing

websites

Vanden Broele Productions

Innoverende communicatie-oplossingen, grafisch ontwerp,
print & digitale informatiedragers voor bedrijven en lokale besturen.

Lieven Bauwensstraat 33 | 8200 Brugge | T +32 50 456 177 | productions@vandenbroele.be

Vanden Broele Productions is part of the Vanden Broele Group

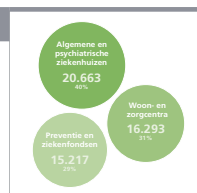
www.vandenbroele.be

west · vlaanderen werkt

1.2015 - n° 250 - 57ste jaargang

Zorgeconomie onder de scanner

Ten Geleide
Een nieuw tijdperk voor West-Vlaanderen Werkt 3

Er zit beweging in de zorgeconomie 5

Moeten we ons zorgen maken? 6

West-Vlaamse zorgsector staat voor 52.000 arbeidsplaatsen 9

Sterke toeleveranciers voor een zachte sector 11

Getuigenissen uit de praktijk: Ingenium, Televic, Barco Healthcare 14

FertiPro expandeert binnen internationale markt 16

Van A(annemer) tot Z(orgverlener) 17

Howest levert voor het eerst een commerciële spin-off 22

De mogelijkheden van draagbare elektronica 23

Design for [every]one 24

Het kostenplaatje van de woon(thuis)zorg 25

De tendensen binnen de zorgsector: een reality check 26

Interviews met Woonzorggroep GVO, Wit-Gele Kruis West-Vlaanderen en AZ Sint-Lucas

Innovatie en samenwerking zijn de drijvende krachten 29

Zorg en technologie voeren één strijd 31
Interview met Jan Van Hecke (PRoF)

Spectrum: Curando vzw, VIVES, GreenHouse, Huis van de Gastronomie (IVV), Vermeulen Construct en Agriton 33

Conjunctuurnota POM West-Vlaanderen 41

In de bib 43

Colofon 44

Scan hier voor de tabletversie

Windows

iPad

Android

**ondernemen in
west-vlaanderen**

**west · vlaanderen
werkt**

2.2015

Volgend nummer verschijnt op **9 juli 2015**
Veiligheidseconomie in West-Vlaanderen

Partners West-Vlaanderen Werkt 2015

ONDERNEMEN IN FRANKRIJK!?

Ondernemen in Frankrijk is niet hetzelfde als in België.
Hoe begint u eraan? BKCP Bank helpt u van start.

BKCP Bank heeft als filiaal van het Franse Crédit Mutuel Nord Europe – de 4e grootste bankgroep in Frankrijk – een **gespecialiseerde cel te Kortrijk** die alle grensoverschrijdende vragen behandelt.

MEER INFO

Contacteer
Peter Van denabeele via
peter.vandenabeele@bkcp.be
of op 0473/94.73.39

BKCP Bank maakt
liever haar klanten
groot dan
zichzelf.

Deze “**Desk Franco-Belge**” helpt u in het Nederlands en Frans. Met **20 jaar ervaring** in beide landen kunnen we, in functie van uw wensen, u strategisch én praktisch bijstaan. Of het nu gaat om het openen van rekeningen, betalingsverkeer, kredieten, aanvraag van subsidies, fiscaliteit, legale vragen of andere producten en diensten,

BKCP Bank is er voor u !

GELUKKIG NIET DE GROOTSTE

Bericht aan de lezer

Een nieuw tijdperk voor West-Vlaanderen Werkt

West-Vlaanderen Werkt maakt vanaf deze editie de overstap van **wes research & strategy vzw** (voorheen WES) naar de Provincie West-Vlaanderen als onderdeel van het *Kenniscentrum Economie West*. Met deze nieuwe uitgeversconstellatie wordt een tijdperk van ruim 55 jaar afgerond.

Het eerste nummer van West-Vlaanderen Werkt verscheen in 1959, het jaar waarin ook het Westvlaams Economisch Studie Bureau (WES) werd opgericht. **Guido Declercq**, de eerste directeur van WES en wijlen ere-gouverneur **Olivier Vanneste**, waren de bezielers van het tijdschrift, met in hun voetspoor **Norbert Vanhove**, gewezen directeur van WES. Zij richtten het tijdschrift op als een instrument voor economische democratisering en als een hefboom voor economische ontwikkeling in West-Vlaanderen.

In de beginjaren lag de focus van het tijdschrift evident bij de structurele werkloosheidsproblematiek en de industrialisatie van onze provincie. Ook landbouw kwam regelmatig aan bod. Toen was immers nog 25% van de actieve bevolking werkzaam in de landbouw. Na verloop van tijd werden ook andere economische en maatschappelijke thema's zoals toerisme, luchtvervuiling en ruilverkavelingen aangekaart. In een tweede fase was het de bedoeling om een zo breed mogelijk overzicht te geven van wat in West-Vlaanderen leefde op sociaaleconomisch vlak.

Einde de jaren '90 van de vorige eeuw, pakte het tijdschrift uit met jaarlijkse **themanummers**. Vanaf 2007 namen deze themanummers de overhand, weliswaar aangevuld met een aantal vaste rubrieken zoals de Conjunctuurnota en de rubriek Spectrum, die bericht over belangrijke gebeurtenissen bij de West-Vlaamse bedrijven en organisaties.

De jongste jaren zit de oplage van het tijdschrift in de lift, met een toename van 4.000 exemplaren in het jaar 2000 naar **4.600** exemplaren vandaag, waardoor we ruim **10.000** lezers bereiken. Tegelijk zetten we sterk in op de **digitale toekomst** van ons medium, dat sinds 2012 ook in **tabletversie** verschijnt. Onze doelgroep blijft elkeen die (binnen of buiten de provincie) betrokken is bij, of belangstelling heeft voor, het brede economische weefsel van West-Vlaanderen.

De redactie dankt uitdrukkelijk alle kenniswerkers, auteurs en directie van WES voor hun grote inzet en gedrevenheid voor het welslagen van dit tijdschrift in de voorbije 55 jaar. Een bijzondere erkenning is er ook voor de uittredende leden van de **redactieraad** onder het voorzitterschap - sinds 1979- van prof. dr. Norbert Vanhove.

De reden voor de 'transfer' van West-Vlaanderen Werkt ligt in de toepassing van decretale bepalingen over de deelname van de provincies aan rechtspersonen. Bepaalde taken die voorheen door WES werden uitgevoerd, dienen voortaan door het provinciebestuur zelf te worden opgenomen.

Tegelijkertijd is er een nieuwe oriëntatie van WES, dat zich onder de nieuwe naam **wes research & strategy** als excellente, onafhankelijke en marktgedreven dienstverlener voor bedrijven, organisaties en overheden, 100% focust op markt- en beleidsonderzoek en strategisch advies in het kader van bedrijfsgroei en economische ontwikkeling. Deze nieuwe constellatie gaat gepaard met het doorknippen van de historische band met de provincie West-Vlaanderen. In de nieuwe strategie van **wes research & strategy** behoort het tijdschrift **West-Vlaanderen Werkt** niet langer tot haar core business. In onderling overleg tussen de Provincie en **wes research & strategy**, neemt de Provincie graag dit tijdschrift over. Uiteraard doet de redactie van het tijdschrift desgevallend graag verder een beroep op de expertise van de kenniswerkers van **wes research & strategy**.

Ook in de toekomst blijft dit medium een levendig en adequaat venster bieden op de West-Vlaamse economie (in de ruime zin van dit begrip). We spitten verder socio-economische onderwerpen uit, degelijk en diepgravend, maar tegelijk ook pittig en met oog voor een aantrekkelijke vormgeving. Een **onafhankelijke redactieraad** blijft instaan voor de politieke, ideologische en levensbeschouwelijke **neutraliteit** van de publicatie, evenals voor de kwaliteit en de constructieve teneur van de bijdragen.

In een tijd dat de meeste berichtgeving snel, kort en flitsend moet zijn, blijft er nood aan een medium dat relevante socio-economische thema's op een gefundeerde, onderbouwde, uitvoerige en tegelijk toegankelijke manier belicht. Dit met aandacht voor de brede context en voor alle nuances die hierbij aan de orde zijn.

Die kwaliteitsmissie willen we verder waarmaken en uitdragen in samenwerking en in interactie met een breed spectrum aan 'stakeholders', waaronder evident ook onze alerte lezers.

Jan-Bart Van In
hoofredacteur

WVI

PUBLIEK ONTWIKKELAAR EN BEHEERDER VAN BEDRIJVENTERREINEN

- ambachtelijke zones en lokale bedrijventerreinen
- regionale bedrijventerreinen
- bedrijfsverzamelgebouwen
- reconversie industriële panden
- gemengde stadsontwikkelingsprojecten
- specifieke zones zoals:
 - luchthavengebonden bedrijventone
 - watergebonden bedrijventone
 - transport en distributie
 - detailhandelzone
 - kantorenzone
 - dienstenzone

Meer info | 050 36 71 71 | infoloket@wvi.be

Er zit beweging in de zorg economie

Recent werd de **Apple Watch** gepresenteerd aan het brede publiek. Dit horloge kan je hartslag meten, maar het toestelletje geeft ook aan of je wel genoeg beweging krijgt, of je niet te lang stil zit en hoeveel stappen je zet per dag. Dichter bij huis werd de **Embracelet** op de markt gebracht: een armband die de gebruiker toelaat om in een noodsituatie gemakkelijk en snel familie of vrienden te verwittigen. De elektronica van deze technologische innovatie werd ontwikkeld door het jonge Roeselaarse high-tech bedrijf **Quicksand**. Deze twee voorbeelden illustreren heel mooi hoe technologie bijdraagt aan onze gezondheid en welzijn.

Berichten over de gezondheidszorg hebben het vaak over de uitdagingen en de investeringen waar de sector voor staat. Het is duidelijk dat de vraag hoe een kwaliteitsvolle zorg op een efficiënte en betaalbare manier kan georganiseerd worden steeds luider klinkt. De twee voorbeelden leren ons dat een deel van het antwoord zal liggen in de capaciteit om **(technologische) innovatie** te gebruiken om specifieke zorgnoden te beantwoorden en te voorkomen.

Nieuwe manieren van samenwerken

Naast de capaciteit om te innoveren is er een tweede belangrijke pijler waarop de zorg voor de toekomst zal gebouwd worden: de aanvaarding dat de grootste bijdrage aan de oplossing zal komen van intense samenwerking tussen de verschillende actoren binnen het ecosysteem van de zorg economie, namelijk de zorginstellingen, de bedrijven, de kennisinstellingen en de overheid.

Zo zit er heel wat kennis verrat bij de **zorginstellingen**, maar ook ideeën en vragen, waar de bedrijven die actief zijn in de zorg nog te weinig op inspelen. Nogal vaak zijn de zorginstellingen zich onvoldoende bewust van de mogelijkheden die bedrijven aanbieden of vinden ze hun weg niet naar de bedrijven. Het ontsluiten van die kennis en ideeën kan een eerste stap zijn in een beter begrip van hoe zorg op een meer efficiënte manier kan georganiseerd worden.

Tegelijkertijd moet de innovatieve kracht bij de **toeleveranciers van de zorg** veel meer afgestemd worden op de evoluerende zorgnood. Enkel door producten en diensten aan te bieden die ontwikkeld werden op maat van de patiënt of klant is het mogelijk om zorgverlening duurzaam en efficiënt te organiseren. Deze klantgerichtheid moet zijn ingang vinden bij verschillende sectoren die in de zorg actief zijn zoals de voeding, textiel, logistiek, bouw, IT,...

Innovatie in de zorg betekent ook dat onze **kennisinstellingen** een actieve rol dienen op te nemen in dit verhaal. In zowel toegepast als fundamenteel onderzoek hebben kennisinstellingen, zorginstellingen en bedrijven er baat bij om meer samen te werken. Resultaten van dit onderzoek leiden tot integratie van deze nieuwe kennis in de huidige opleidingen binnen de kennisinstellingen en biedt eveneens aanleiding tot nieuwe en aangepaste opleidingen.

Uitdagingen worden opportuniteiten

In dit themanummer hebben we uiteraard aandacht voor het economisch belang van de zorgsector, die in West-Vlaanderen zelf staat voor ruim **52.000 arbeidsplaatsen** en die bovendien ook een belangrijke handelspartner is voor een brede cluster aan commerciële toeleveringsbedrijven.

Door synergie moet de samenwerking tussen deze actoren meer opleveren dan wanneer ze individueel opereren. Als de verwachtingen van de zorginstellingen kunnen gekoppeld worden aan de vragen van de toeleveranciers is een succesverhaal mogelijk. Lokale bedrijven kunnen nieuwe business opportuniteiten en nieuwe markten ontdekken door, samen met kennisinstellingen en zorginstellingen, oplossingen te zoeken voor de zorgvraag van morgen. Zo vinden geïntegreerde businessmodellen hun ingang en wordt niet alleen economische maar ook maatschappelijke meerwaarde gecreëerd.

Inge Taillieu

Coördinator Zorg economie POM West-Vlaanderen

Diverse uitdagingen binnen de zorgsector

Moeten we ons zorgen maken?

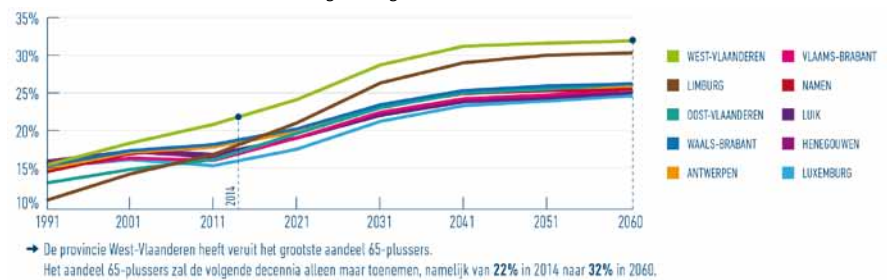
De zorgeconomie omvat in principe alle economische activiteiten die direct of indirect een aanbod ontwikkelen om aan de zorgvraag van patiënten of hulpbehoevenden te voldoen. In deze definitie is zorgeconomie meer dan alleen preventie, gezondheidszorg en zorgverlening. Ook bedrijven die een substantieel deel van hun omzet realiseren als toeleverancier van de zorgsector maken deel uit van deze economie.

Met de toenemende vergrijzing kent de zorgvraag een continue groei, terwijl de beschikbare middelen niet in hetzelfde tempo volgen, en er tegelijk een daling van het aantal gekwalificeerde zorgverleners wordt vastgesteld, onder meer door een krimpde beroepsactieve bevolking.

„Een eerste piek van 65-plussers wordt bereikt in 2030

Figuur 1

Aandeel 65-Plussers in totale bevolking in België

De vergrijzing begint in West-Vlaanderen

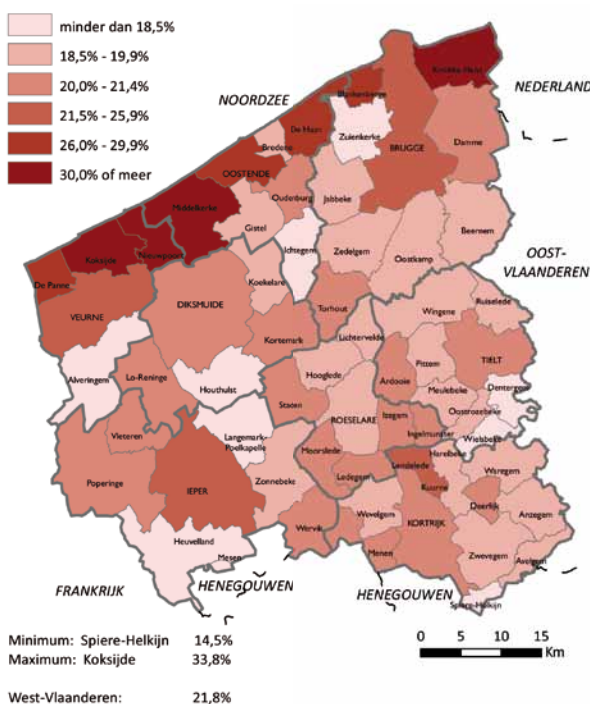
Binnen de zorgsector betekent de vergrijzing een enorme uitdaging. De babyboomgeneratie wordt ouder en door een hogere levensverwachting betekent dit dat het aantal 65-plussers tegen 2030

in Vlaanderen een eerste piek zal bereiken. We weten nu al dat West-Vlaanderen als eerste provincie geconfronteerd zal worden met deze vergrijzing (Figuur 1). Onze kustregio oefent een speciale aantrekkingskracht uit op heel wat senioren, ook van buiten de provincie. Als een gevolg daarvan zal de vergrijzing

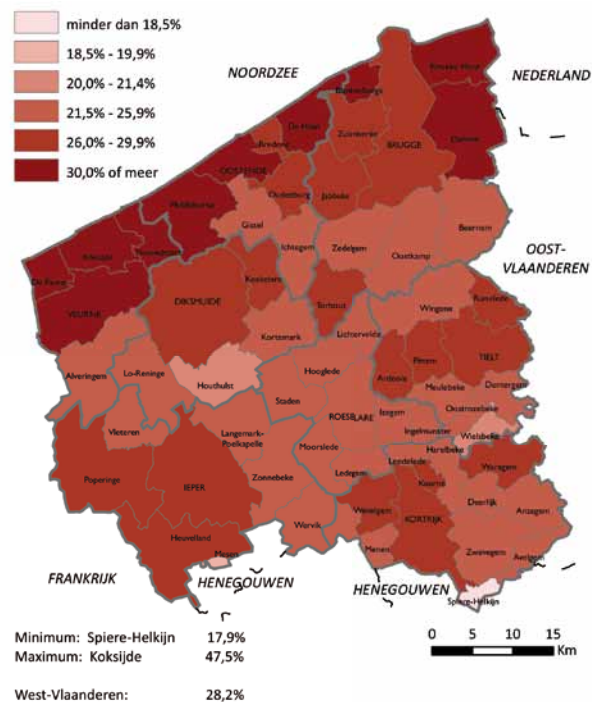
aan de kust zich nog feller manifesteren dan in andere verstedelijkte gebieden in Vlaanderen. Deze aantrekkelijkheid van de kuststreek creëert een toeloop van senioren waardoor in 2030 meer dan 30% van de bevolking in de kustgemeenten ouder dan 65 zal zijn (Figuur 2).

Figuur 2

Aandeel 65-plussers in de totale bevolking, gemeenten in West-Vlaanderen, 1 januari 2014, prognose aandeel 65-plussers in de totale bevolking in West-Vlaanderen, 1 januari 2030.

BRON FOD Economie (ADSEI), verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

BRON SRV Bevolkingsprojecten 2015-2030, verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

Daarbovenop komt nog het fenomeen van de dalende beroepsactieve bevolking. West-Vlaanderen is (sinds 2009) de provincie met de hoogste demografische afhankelijkheidsratio. Dit is de verhouding tussen de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64) en het deel van de bevolking buiten de arbeidsleeftijd. In 2013 werden er in de kustprovincie per 100 inwoners op beroepsactieve leeftijd **73 bewoners** buiten beroepsactieve leeftijd geteld. Voor gans Vlaanderen bedroeg die ratio 68,2 op 100. West-Vlaanderen zal de eerste provincie zijn waar het aantal inwoners buiten beroepsactieve leeftijd het aantal op beroepsactieve leeftijd zal overschrijden. Dit zal wellicht gebeuren rond het jaar 2036 (**Figuur 3**).

„ Binnen 20 jaar zijn er in West-Vlaanderen meer niet-beroepsactieven dan beroepsactieven

De zorgvraag evolueert

Op basis van de gekende demografische ontwikkelingen is het duidelijk dat de zorgnood kwantitatief zal groeien door de vergrijzing. Maar de zorgvraag zal ook kwalitatief groeien omdat de hulpbehoevende van morgen mondig zal zijn: hij/zij wenst een zorgverlening die aangepast is aan zijn of haar voorkeuren en behoeften. Hulpbehoevenden willen duidelijke informatie over de geboden kwaliteit en veiligheid en willen controle over hun zorgverlening. Deze omslag van aanbodsturing door de zorgverlener naar meer vraaggerichtheid zorgt voor een nieuwe dynamiek binnen de zorgeconomie.

Dit sluit aan bij de tendens om de zelfredzaamheid van senioren te stimuleren en ze zo lang mogelijk in hun eigen, vertrouwde omgeving te houden. Voor hun zorgnood kunnen zij beroep doen op zelfzorg, mantelzorg of zorgverlening aan huis. Nieuwe (digitale) technologieën laten de zorgvrager daarenboven toe om zelf een actievare rol te gaan spelen, bijvoorbeeld door het meten en doorgeven van persoonlijke gegevens naar de zorgverlener. Samengevat betekent dit een verschuiving

„ De zorgvraag groeit niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief, wat leidt tot nieuwe, uiteenlopende vormen van zorgverlening

naar meer transmurale zorg en de daaraan gekoppelde zorgcoördinatie.

Aan de andere kant van het spectrum wordt er door de verzilvering¹ van de bevolking verwacht dat mensen met een grotere en meer specifieke zorgnood vaker in woonzorgcentra zullen worden opgevangen. Op die plaatsen zal gekwalificeerd personeel moeten instaan om de intensieve en gevarieerde zorgnoden te beantwoorden. Hier moeten de opleidingen van zorgverleners ook op inspelen.

De bedrijven in West-Vlaanderen, waaronder heel wat KMO's, moeten flexibel kunnen inspelen op deze veranderende zorgvraag, met het potentieel om met nieuw ontwikkelde business modellen te scoren buiten de provincie, meer bepaald in regio's met gelijkaardige uitdagingen in de zorgsector.

Het toenemend belang van preventie

Naast de vergrijzing wordt onze westerse samenleving ook geconfronteerd met welvaartziekten². Stress, een ongezonde levensstijl, slechte eetgewoontes, het ontbreken van voldoende lichaamsbeweging, te weinig slaap en onvoldoende ontspanning zijn daar belangrijke oorzaken van. Preventie kan helpen om deze ziektes te voorkomen.

„ Ons gezondheidssysteem is vooral gericht op de behandeling en niet zozeer op de preventie van ziektes

Tot op heden is ons gezondheidssysteem – en de financiering ervan – vooral gericht op (de terugbetaling van) de behandeling en niet zozeer op de preventie van deze ziektes. Om de gezondheidszorg betaalbaar te houden, dringt een evolutie richting preventie zich op. Beter voorkomen dan genezen betekent dat er binnen de zorgeconomie in de toekomst (nog) meer zal ingezet worden op **preventie**.

Zorginstellingen en bedrijven staan klaar om deze evoluerende zorgvraag in te vullen. Technisch en wetenschappelijk is er steeds meer mogelijk om de kwaliteit van leven en zorg te verbeteren, wat de zorgtechnologie, in al zijn varianten, een enorme boost geeft. Maar vernieuwing is ook mogelijk door diensten op een andere manier te gaan organiseren en in het algemeen in te zetten op systeeminnovaties.

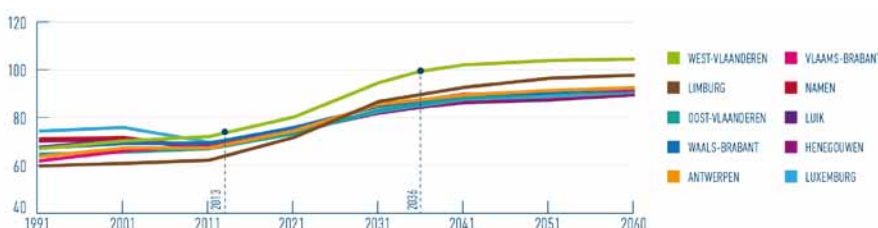
Naar maatschappelijke en economische meerwaarde

West-Vlaanderen zal een pioniersrol moeten spelen om de uitdagingen aan te gaan die de vergrijzing met zich mee brengt. Zorg moet op een andere en meer efficiënte manier gebeuren. Innovatie dient daarbij beschouwd te worden als een proces, waarbij ideeën gerealiseerd en vervolgens gevaloriseerd worden.

Het lokaal verankerde KMO-weefsel, traditioneel zeer sterk aanwezig in West-Vlaanderen, heeft het voordeel flexibel te kunnen inspelen op nieuwe trends. Via slimme specialisaties,

Figuur 3

Aandeel -20-jarigen en 65-plussers tegenover bevolking 20-64 jaar in België

ondersteund door onderzoek vanuit de kennisinstellingen en in overleg met de zorginstellingen, moeten de West-Vlaamse bedrijven zoeken naar werkbare oplossingen voor de zorgvragen die zich stellen.

Het creëren van nieuwe producten en diensten, die stoelen op nieuwe inzichten in zowel wetenschappelijke als technologische domeinen impliceert interactie en kruisbestuiving. Daarbij is samenwerking in een quadruple helix verband cruciaal: de zorgsector, de kennisinstellingen, de bedrijven en de overheid bundelen de krachten om duurzame oplossingen te ontwikkelen.

In dit ecosysteem 'zorgeconomie' met vier partijen vertrekt men van een open horizontale samenwerking, vanuit de behoeften van de cliënt. De cliënt is niet alleen consumer, maar ook prosumer. Hij of zij wenst zelf de regie in handen te hebben, aangepast aan zijn/haar wensen en behoeften. Op die manier komt men tot waardecreatie in de zorgeconomie, zowel maatschappelijk als financieel. ■

¹ Verzilvering is het fenomeen van het toenemend aantal mensen ouder dan 80 jaar.

² Voorbeelden van welvaartziektes zijn diabetes, hart- en vaatziekte, obesitas,...

Hans Ryckebusch, POM West-Vlaanderen

Met 'Zet de Stap' moedigt de POM West-Vlaanderen prestarters en startende ondernemers op een ludieke manier aan om de stap naar het ondernemerschap te zetten. Vier sterke ondernemers en/of managers, Michèle Sioen, Steve Van den Kerkhof, Dominique Persoone en Jan Verheyen zijn de boegbeelden van deze campagne.

Het zorglandschap onder de loep genomen

West-Vlaamse zorgsector staat voor ruim 52.000 arbeidsplaatsen

Het maatschappelijk en economisch belang van de zorgsector in West-Vlaanderen is groot. De zorgeconomie overspant in de kustprovincie ruim 52.000 arbeidsplaatsen en dat is bijna evenveel als de metaal-, textiel- en de voedingssector samengeteld. De zorgsector laat zich zo kennen als een "witte reus".

De POM West-Vlaanderen heeft met de nodige voorzichtigheid het West-Vlaams zorglandschap in kaart gebracht (zie voetnoot). Op basis van deze eerste berekeningen, kan men stellen dat er vandaag meer dan 52.000 personen in de zorgsector werken (**Tabel 1**). Op basis van een populatie van 707.000 mensen tussen 18 en 64 jaar in West-Vlaanderen (in 2012) leert een snelle berekening dat meer dan 7% van de beroepsactieve bevolking in onze provincie in de zorgsector werkt. Meer bepaald werken er binnen de tweede lijn, namelijk de algemene en de psychiatrische ziekenhuizen, 20.663

In West-Vlaanderen zijn er ruim 52.000 personen tewerkgesteld door de zorgsector. Dat is bijna evenveel als de metaal-, voedings- en textielsector samen

personen (**Figuur 1**). De woon- en zorgcentra stellen 16.293 personen tewerk. De eerste lijnszorg, preventie en ziekenfondsen stellen 15.217 personen tewerk.

Op basis van het resultaat van een bewust summier oefening kunnen we stellen dat deze sector met zijn **52.173** arbeidsplaatsen, naar grootteorde kan vergeleken worden met de optelling van de drie grootste industriële sectoren op het vlak van loontrekkende tewerkstelling in West-Vlaanderen, met name de **metaalsector** (29.845 werknemers), de **voedingssector** (15.557 werknemers) en de **textielsector** (10.154), die in 2013 samen goed waren voor **56.773** werknemers. (**Figuur 2**)

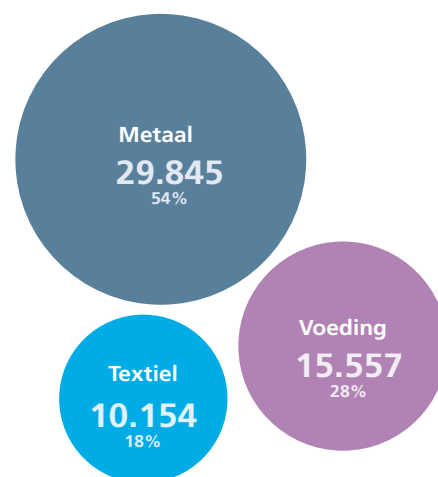
Figuur 1

Aantal tewerkgestelden in de zorgsector in West-Vlaanderen

Figuur 2

Aantal tewerkgestelden in de grootste industriële sectoren in West-Vlaanderen

Verspreid over de provincie

Bij het geografisch in kaart brengen van de tewerkstelling binnen de ziekenhuizen (**Figuur 3**) blijkt dat de grote entiteiten zich situeren op de as Brugge-Roeselare-Kortrijk. Anders dan in provincies als Antwerpen en Oost-Vlaanderen zijn de **ziekenhuizen** niet geconcentreerd rond een centrale agglomeratie maar wel meer verspreid over de volledige provincie.

Bij de geografische situering van de **woonzorgcentra** (**Figuur 4**) tekent zich naast de as Brugge-Roeselare-Kortrijk, ook duidelijk een tweede concentratie af langs de kust.

Een belangrijke uitdaging bij het in kaart brengen van de tewerkstellingsgraad in de zorgsector is het correct identificeren

Tabel 1

Overzicht aantal personen tewerkgesteld binnen de West-Vlaamse zorgsector

Omschrijving			# tewerkgestelden
Preventie en ziekenfondsen			15.217
Cure	0 ^{de} -lijnszorg	Zelfzorg en mantelzorg	
	1 ^{ste} -lijnszorg	Huisartsen, apotheker, thuisverpleging	20.663
	2 ^{de} -lijnszorg	Algemene en psychiatrische ziekenhuizen	
	3 ^{de} -lijnszorg	Topreferentie en topklinische zorg	
Care	Residentiële en transmurale zorg		16.293
TOTAAL			52.173

en categoriseren van de instellingen die zorg aanbieden, om daar dan vervolgens het aantal werknemers van te bepalen. Beschikbare gegevens op basis van economische activiteit (op het niveau van de onderneming, volgens de NACE classificatie) zijn niet altijd te vergelijken met gegevens berekend op basis van paritaire comités (op het niveau van de werknemer).¹

Figuur 5
Overzicht classificatie West-Vlaams zorglandschap

Preventive, cure en care

Om de verschillende activiteiten binnen het zorglandschap wat inzichtelijker voor te stellen, wordt vaak een indeling gebruikt die de gezondheidszorg indeelt op basis van 'preventive', 'cure' en 'care'. Preventive heeft te maken met het voorkomen van ziekten, maar ook met vroegtijdige opsporing en behandeling en het voorkomen van erger en van complicaties.

Onder cure verstaan we die onderdelen van de gezondheidszorg die met de behandeling van ziektes te maken hebben, vaak van tijdelijke aard. Ziekenhuizen, huisartsen, kinesitherapie, farmacie, tandarts, de kortdurende geestelijke gezondheidszorg,... behoren tot de cure. Bij care gaat het om verpleging en verzorging van mensen, soms tijdelijk maar ook langdurend. Daarbij kunnen we denken aan woonzorgcentra, gehandicaptenzorg,... Binnen de klassieke opsplitsing van preventive / cure / care is er binnen het luik 'cure' een verdere opdeling mogelijk door onderscheid te maken tussen zorgverlening van de nulde, eerste, tweede en derde lijn (zie **tabel 1** en **figuur 5**). Deze opdeling biedt de mogelijkheid om de tewerkstelling binnen de zorg in meer detail te bekijken. ■

¹ Tot op vandaag is er geen databank beschikbaar die alle elementen in kaart brengt op het niveau van aanbod of op het niveau van tewerkstelling in de zorgsector. De Sociale Kaart biedt een overzicht van de diensten, organisaties en voorzieningen uit de welzijn- en gezondheidssector in Vlaanderen en Brussel. Belangrijke bemerkingen daarbij:

- De organisaties die in directe relatie staan met zorg kunnen geïdentificeerd worden, maar tal van organisaties die in de Sociale Kaart zijn opgenomen zijn voor deze inventarisatie niet van toepassing.
- De Sociale Kaart is niet volledig: de vrije beroepen, zoals huisartsen, tandartsen en specialisten zijn er niet in opgenomen, alsook zelfstandige kinesitherapeuten, verpleegkundigen, ergotherapeuten, diëtisten en logopedisten.
- Niet alle organisaties in de Sociale Kaart beschikken over een ondernemingsnummer wat een beperking is indien men de grootte van deze sector op het gebied van tewerkstelling in kaart wenst te brengen.

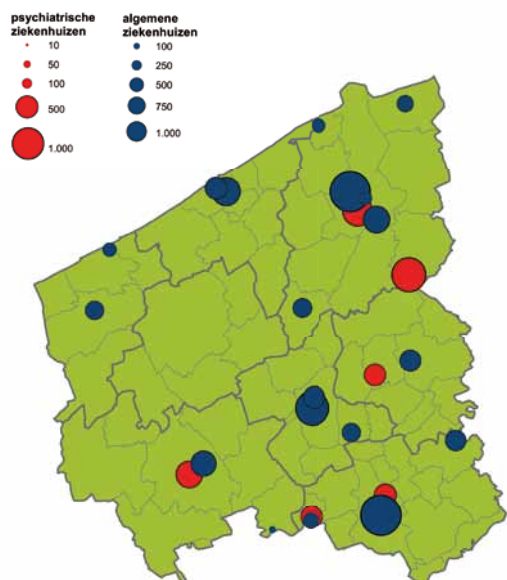
Op basis van deze selectie werd nagegaan of deze organisaties "partner organisaties" waren of instellingen. Enkel zorginstellingen werden weerhouden om de grootte van het West-Vlaams zorglandschap in termen van tewerkstelling weer te geven. Voor de dataverzameling van de tewerkstellingsgegevens binnen de verschillende gezondheidssectoren werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van administratieve data. In de NACE-classificatie, die ondernemingen indeelt volgens economische activiteiten, zijn tewerkstellingscijfers opgenomen. In het verleden werden uit de NACE-classificatie drie codes gebruikt om het zorglandschap te omschrijven:

- code 86, menselijke gezondheidszorg
- code 87 maatschappelijke dienstverlening met huisvesting
- code 88, maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting.

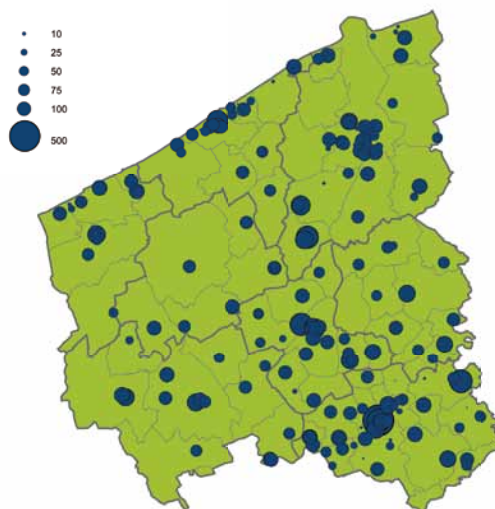
Deze codes zijn echter niet sluitend om een volledig overzicht te geven van alle actoren van het West-Vlaams zorglandschap. Rekening houdend met deze bemerkingen heeft de POM West-Vlaanderen met de nodige zorg en accuraatheid de tewerkstelling binnen de zorgsector in West-Vlaanderen berekend.

Inge Taillieu en Hans Ryckebusch,
POM West-Vlaanderen

Figuur 3
Overzicht spreiding algemenen ziekenhuizen (17.686 tewerkgestelde personen) en psychiatrische ziekenhuizen (2.977 tewerkgestelde personen) in West-Vlaanderen.

Figuur 4
Overzicht spreiding woon- en zorgcentra in West-Vlaanderen (16.293 personen)

Wie zijn de economische partners van de zorgsector?

Sterke toeleveranciers voor een zachte sector

De toeleveranciers van de zorgsector zijn te vinden in een veelheid van sectoren en leveren rechtstreeks of onrechtstreeks producten of diensten aan de diverse zorginstellingen. Wie zijn die bedrijven en wat is het economische gewicht van de West-Vlaamse bedrijven die de zorgsector als afzetmarkt hebben?

In West-Vlaanderen zijn er ruim 600 toeleveranciers in de zorgeconomie geïdentificeerd. In **tabel 1** zijn deze actoren onderverdeeld.

Hoewel elke classificatie gepaard gaat met tekortkomingen (bedrijven die bijvoorbeeld in meerdere sectoren actief zijn), werden de bedrijven opgedeeld om het geheel inzichtelijk te kunnen voorstellen. Hierbij werd rekening gehouden met de speerpuntsectoren van West-Vlaanderen (zoals nieuwe materialen, voeding, textiel, blue energy,...). Op basis hiervan werden 9 categorieën bepaald: producten & materialen, infrastructuur, voeding, ICT, informatie, medisch, logistiek, experts en 'andere'.

Van de in totaal 638 geïdentificeerde ondernemingen is 27% actief op het vlak van infrastructuur: schrijnwerk, installatie van verwarming, loodgieterswerk, bouwmaterialen,... Eén vierde is leverancier van producten en materialen zoals kledij/textiel, kantoorbenodigdheden, meubilair,... Onder experts vielen adviesbureaus, architecten, ingenieurs,... en die vervulden de top drie met een aandeel van 11,4%.

Tabel 1

Overzicht van de spreiding van de West-Vlaamse bedrijven die leveren aan de zorgsector

Classificatie	Aantal bedrijven	
	A.C.	TOT
Infrastructuur	172	27%
Producten en materialen	158	25%
Experts	73	11%
Voeding	66	10%
Medisch	52	8%
Logistiek	38	6%
IT	31	5%
Informatie	30	5%
Andere	18	3%
Totaal	638	100%

Ruim 10% van de ondernemingen is actief op het vlak van voeding (o.a. catering, vervaardiging van voedingsmiddelen, groot- en kleinhandel op vlak van voeding,...), terwijl respectievelijk 8,2% en 6,0% van de ondernemingen kan worden gecatalogeerd als medisch (o.a. apotheken, groothandel in farmaceutische producten, medische laboratoria,...) en logistiek (o.a. ziekenvervoer, personenvervoer, garagewezen,...).

De categorieën IT (met o.a. communicatieapparatuur, computers, programmeren,...) en informatie (drukkerijen, uitgeverijen, reclamebureaus, vertegenwoordigen respectievelijk 4,9% en 4,7% van de ondernemingen. In de categorie andere (2,8% van de ondernemingen) vallen o.a. de exploitatie van sportaccommodatie,...

De omzet van de bedrijven in de zorgsector groeit sterk

In september 2012 werd naar de 638 West-Vlaamse zorgsector gerelateerde ondernemingen een enquête verstuurd. De vragen uit de enquête werden opgesteld om na te gaan hoe belangrijk de zorgsector is voor deze ondernemingen. **160** bedrijven beantwoordden de enquête, waarmee een **responsgraad van 25,1%** werd bereikt.

Bijna de helft (46%) van de respondenten haalde tussen 0,1 en 19,9% van de omzet in 2011 uit activiteiten als toeleverancier van de zorgsector. De toeleveranciers die hun volledige omzet haalden uit

activiteiten voor de zorgsector vormden de derde grootste groep, namelijk 12,6% van de respondenten.

De totale omzet van de 160 respondenten bedroeg circa **1 miljard euro** in 2011, waarvan gemiddeld 15,5% in de zorg gerealiseerd werd (**Tabel 2**).

In de periode 2007-2011 groeide de totale omzet van de toeleveranciers met 13,2%. De omzet die specifiek gerealiseerd werd als toeleverancier van de zorgsector steeg in dezelfde periode een stuk sterker (**+34,4%**). Het verschil tussen beide tendensen wijst op de groeimogelijkheden als toeleverancier van de zorgsector.

In 2012 verwachtte bijna de helft van de toeleveranciers van de zorg een toename van de omzet in de komende vijf jaar. Eén op vier van de toeleveranciers ging daarbij uit van een omzettoename tussen 5 en 10%.

Van verschillende markten thuis

Na deze analyse van het totale contingent van de toeleveringsbedrijven gericht op de zorgsector, werd ingezoomd op een aantal toonaangevende spelers binnen het medische veld. Daarbij werd de parameter 'toegevoegde waarde' gebruikt als criterium voor de rangschikking.

Bij het rangschikken van de bedrijven volgens toegevoegde waarde wordt het duidelijk dat de bedrijven met de grootste toegevoegde waarde in de zorgeconomie in West-Vlaanderen heel vaak actief zijn in de verdeling van farmaceutische producten (**Tabel 3**).

Tabel 2

Totale omzet en omzet in de zorgsector bij toeleveranciers in de zorgsector, 2007-2011

	Totale omzet	Omzet zorg	Aandeel zorg
2007	900.683.209	117.337.020	13,00%
2011	1.019.457.747	157.736.919	15,50%
2007-2011	+13,20%	+34,40%	-

BRON: Enquête toeleveranciers, POM West-Vlaanderen, verwerking: POM West-Vlaanderen

Om te weten te komen welke bedrijven in de West-Vlaamse maakindustrie de grootste toegevoegde waarde creëren als toeleverancier van de zorgsector, werd in een tweede en derde tabel abstractie gemaakt van groothandelsactiviteiten. In het eerste geval worden de bedrijven opgenomen die de zorgsector als **primaire markt** (dus als belangrijkste klantendoelgroep) hebben (**tabel 4**) en in het tweede lijstje staan bedrijven die de zorgsector als een secundaire of tertiaire markt beschouwen (**Tabel 5**).

Een brede kijk biedt nieuwe groeimogelijkheden

In de bevraging werd ook gepolst naar hun **groei-strategie**. Bij het analyseren van de antwoorden bleek dat 28% van de respondenten geen strategie had om activiteiten te ontwikkelen in de zorgeconomie. 37% van de respondenten mikt in de eerste plaats op het vergroten van hun marktaandeel in België. Naast het reduceren van kosten (11%) kwam op de 4de plaats internationalisering naar voor als groei-strategie (9%). Met hun expertise

Tabel 3

Overzicht Top 5 primaire bedrijven in de handel van de zorgeconomie

Bedrijf	NACE BEL 2008, beschrijving	Aantal Werknemers (2012)	Toegevoegde waarde x 1.000 euro (2012)	Gemeente
Arseus België	Detailhandel in medische en orthopedische artikelen in gespecialiseerde winkels	60-69	6000-6499	WAREGEM
Fagron	Groothandel in farmaceutische producten	30-39	5500-5999	WAREGEM
M.EX.T. Belgium	Groothandel in farmaceutische producten	30-39	4500-4999	ROESELARE
Aca Pharma	Groothandel in farmaceutische producten	20-29	4000-4499	WAREGEM
Ecuphar	Groothandel in farmaceutische producten	10-19	4000-4499	OOSTKAMP

Tabel 4

Overzicht Top 5 primaire bedrijven in de zorgeconomie

Bedrijf	NACE BEL 2008, beschrijving	Aantal Werknemers (2012)	Toegevoegde waarde x 1.000 euro (2012)	Gemeente
Televic Healthcare	Vervaardiging van consumentenelektronica	70-79	6000-6499	IZEGEM
Bekaert textiles (meditiss)	Weven van textiel	100-109	6000-6499	WAREGEM
Medgenix Benelux	Vervaardiging van geneesmiddelen	90-99	5000-5499	WEVELGEM
Moments furniture	Vervaardiging van eetkamer-, zitkamer-, slaapkamer- en badkamermeubelen	50-59	4000-4499	INGELMUNSTER
Ingenium	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs, exclusief landmeters	50-59	4000-4499	BRUGGE

Tabel 5

Overzicht Top 5 secundaire bedrijven in de zorgeconomie

Bedrijf	NACE BEL 2008, beschrijving	Aantal Werknemers (2012)	Toegevoegde waarde x 1.000 euro (2012)	Gemeente
Coopman liften	Vervaardiging van hijs-, hef- en transportwerktuigen	170-179	11000-11499	WAREGEM
Algemene ondernemingen Chris Vuylsteke NV	Algemene bouw van andere niet-residentiële gebouwen	150-159	8000-8499	MEULEBEKE
Xtralis/VSK Electronics	Elektrotechnische installatiewerken aan gebouwen	80-89	7500-7999	HARELBEKE
Berry Alloc	Vervaardiging van geassembleerde parketvloeren	130-139	7000-7499	MENEN
Seyntex	Bewerken en spinnen van textielvezels	90-97	7000-7499	TIELT

BRON: Afdeling Data, Studie en Advies - POM West-Vlaanderen

onder de arm is het zeker zinvol voor heel wat West-Vlaamse bedrijven om nieuwe markten buiten de provincie te verkennen.

Potentieel voor nieuwe nichebedrijven

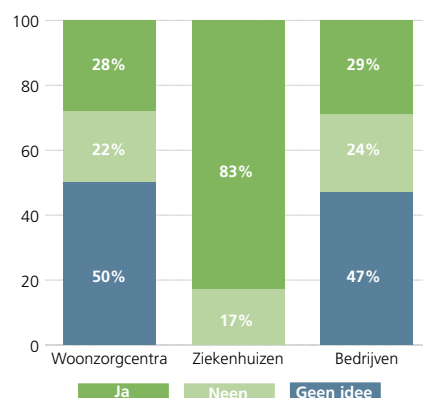
Uit een recentere enquête (uitgevoerd in 2014) door de POM West-Vlaanderen bij 14 algemene ziekenhuizen in West-Vlaanderen, bleek dat **4 op 5 ziekenhuizen** zeker ook mogelijk-heden zag om **spin-offs** (afgeleide commerciële activiteiten) te genereren uit hun activiteiten (**Figuur 1**). Dit betekent dat de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten niet alleen mogelijk is binnen de schoot van de zorginstellingen, maar ook kan groeien in het kader van een nieuwe industrie. Spin-off bedrijven die ontstaan uit kennisinstellingen of zorginstellingen zijn een krachtige motor voor vernieuwing van de kenniseconomie en de groei van werkgelegenheid.

Deze positieve bevinding uit de enquête vraagt om opvolging en omkadering. Ook al omdat West-Vlaanderen de jongste decennia, qua industriële zorgtechnologie, de boot grotendeels gemist heeft. Er zijn

in Vlaanderen de jongste kwarteeuw heel wat nieuwe zorgtechnologische bedrijven ontstaan als afgeleide van universiteiten en andere kenniscentra of als vestiging van een buitenlandse groep, maar die hebben zich in 95% van de gevallen gevestigd in de ruit Brussel-Leuven-Gent. Precies omdat dit type innovatieve bedrijven wil aanleunen bij de universitaire centra of bij de beslissingscentra in Brussel, of omdat zij aangetrokken werden door specifieke researchparken.

Figuur 1

Woonzorgcentra, ziekenhuizen en bedrijven schatten spin-off potentieel verschillend in.

Sommige medische technologiebedrijven die hun roots hadden in West-Vlaanderen zoals **Surgitec** (Brugge), **Instrumed** (Knokke), **Vitalsys** (Knokke) en **E-Novex** (Tielt), zijn daardoor in een latere ontplooiingsfase vertrokken naar Gent, Leuven of Brussel. Ook **FamilyEye**, de veel belovende start-up van de West-Vlaamse ondernemers Sylvie De Smet en Natasha Dewaele, die een ingenieus elektronisch valdetectiesysteem ontwikkelde voor zorgbehoevenden, zag zich genooddaakt de maatschappelijke zetel en een deel van de activiteiten te verleggen naar Gent.

De uitdaging is dan ook om een **strategie** te ontwikkelen die er op gericht is om een nieuwe generatie zorgtechnologische bedrijven te **verankeren** in West-Vlaanderen. ■

Inge Taillieu en Hans Ryckebusch,
POM West-Vlaanderen

foto: © Televic

Ingenium: innovatie voor meer gebruikerscomfort

Ingenium met hoofdkwartier in Brugge is een ingenieurs- en consultancybureau gespecialiseerd in energie-installaties en complexe technische uitrustingen.

“Wij realiseren tussen de **60% en 70%** van onze omzet (7,2 miljoen euro met 75 medewerkers in 2014) in de gezondheidssector. Dit is ook een bewuste keuze omdat het soort gebouwen in de zorgsector (ziekenhuizen, ouderenzorg, psychiatrie,...) stuk voor stuk hoogtechnologische en complexe gebouwen zijn, waar wij als ingenieurs een echte meerwaarde bieden.

Meestal gaat het om grote gebouwen die met grote zekerheid een lange levensduur tegemoet gaan. Het belang van een echt duurzame aanpak, ondermeer met het oog op de totale levensduurkosten, maar ook een hoog gebruikerscomfort voor zowel bewoners als personeel, is in dit soort gebouwen des te groter. Daarenboven behoeven dit soort gebouwen heel wat technische installaties (meestal van medische aard) die zowel de bewoner, patiënt en gebruiker moeten ondersteunen in hun dagelijkse activiteiten. De technologische (r)evoluties zijn op dit vlak enorm en de gebouwen en hun infrastructuur moeten hierop voorzien zijn. Dit soort installaties komt niet of nauwelijks voor in andere types gebouwen.

Ingenium is permanent op zoek naar optimalisatie of innovatieve toepassingen die een merkelijke verbetering van het gebruikerscomfort moeten teweeg brengen. Deze innovaties situeren zich op vele vlakken. Het kunnen bouw fysieke maatregelen zijn, het kan gaan over de keuze van bepaalde soorten materialen, het watergebruik, de logistiek in en rond het gebouw, de energieproductie en -distributie binnen het gebouw enz.”

Nicolas Vyncke, gedelegeerd bestuurder Ingenium nv » www.ingenium.be

Televic: innovatie is onontbeerlijk voor onze groei

Groep Televic, met hoofdkwartier in Izegem, ontwikkelt, produceert en implementeert hoogtechnologische communicatiesystemen voor nichemarkten. De geconsolideerde omzet bedroeg in 2013 63,8 miljoen euro met 392 medewerkers wereldwijd. De groep is onderverdeeld in juridisch zelfstandige units die elk op hun specifieke markt focussen.

“Onze Healthcare business is de oudste specialisatietak van Televic. Ons bedrijf is opgericht in 1946 en de eerste verpleegoproepsystemen voor ziekenhuizen (nurse call systemen) werden in 1953 gelanceerd. De business unit Televic Healthcare is goed voor ca. 1/3 van de totale omzet van de Televic Group en telt 120 medewerkers.

In België heeft Televic Healthcare een heel stevige marktpositie (80-90% in de ziekenhuizen, 50-60% in woonzorgcentra). In Frankrijk en Duitsland hebben we een eigen verkoopsorganisatie waarmee we onze marktpositie trachten te verstevigen. Ook in China hebben we eigen activiteiten en reeds enkele succesvolle realisaties verwezenlijkt.

Innovatie is onontbeerlijk voor de groei van Televic. Dit geldt niet enkel voor de BU Healthcare, maar voor alle activiteiten van de Televic Group. Als bedrijf actief in een technologiebusiness zijn we verplicht om hierop in te zetten om op deze manier ons competitief voordeel te behouden en verder uit te bouwen. Ter illustratie: 80% van de omzet wordt gerealiseerd op basis van producten die in de laatste 5 jaar ontwikkeld werden.

De laatste marktintroductie van de Televic Healthcare divisie is de interAxio productfamilie. Deze bestaat uit verschillende toestellen (o.a. kamerterminal met touchscreen, handterminal met touchscreen,...) die via IP-netwerktechnologie gekoppeld worden.”

Michael Catrysse, director Technology & Innovation bij Televic West-Vlaanderen » www.televic-healthcare.com

Barco Healthcare brengt diagnose scherper in beeld

De divisie Healthcare van technologiebedrijf Barco met hoofdkwartier in Kortrijk, was dixit het jaarverslag 2014 goed voor 21% van de totale omzet en steunt op ruim 400 medewerkers. Hoe komen de patiënten in de ziekenhuizen in aanraking met de medische technologie van Barco Healthcare?

“Wanneer een patiënt op onderzoek naar het ziekenhuis moet, dan komt men in veel gevallen terecht op de dienst radiologie. De patiënten kunnen hier diverse onderzoeken ondergaan bijvoorbeeld een simpele x-ray foto bij een been- of armbreuk, een borstonderzoek (mammografie) of een CT- of MR-scan voor diverse aandoeningen.

De beelden die hierbij verzameld worden, kunnen dan verder door radiologen geanalyseerd worden. Daartoe worden speciale en zeer hoog kwalitatieve beeldschermen van Barco gebruikt. Deze beeldschermen kunnen constant de kwaliteit van de weergegeven beelden controleren zodat de radioloog erop kan vertrouwen om zijn diagnose te stellen.

Naast de diagnostische beeldschermen worden ook speciale Barco beeldschermen gebruikt tijdens een chirurgische ingreep. Op deze beeldschermen kan dan bijvoorbeeld een “liveopname” van een endoscopiecamera weergegeven worden. Met een dergelijke camera kan men bijvoorbeeld door middel van een kleine glasvezel binnen in het lichaam kijken.

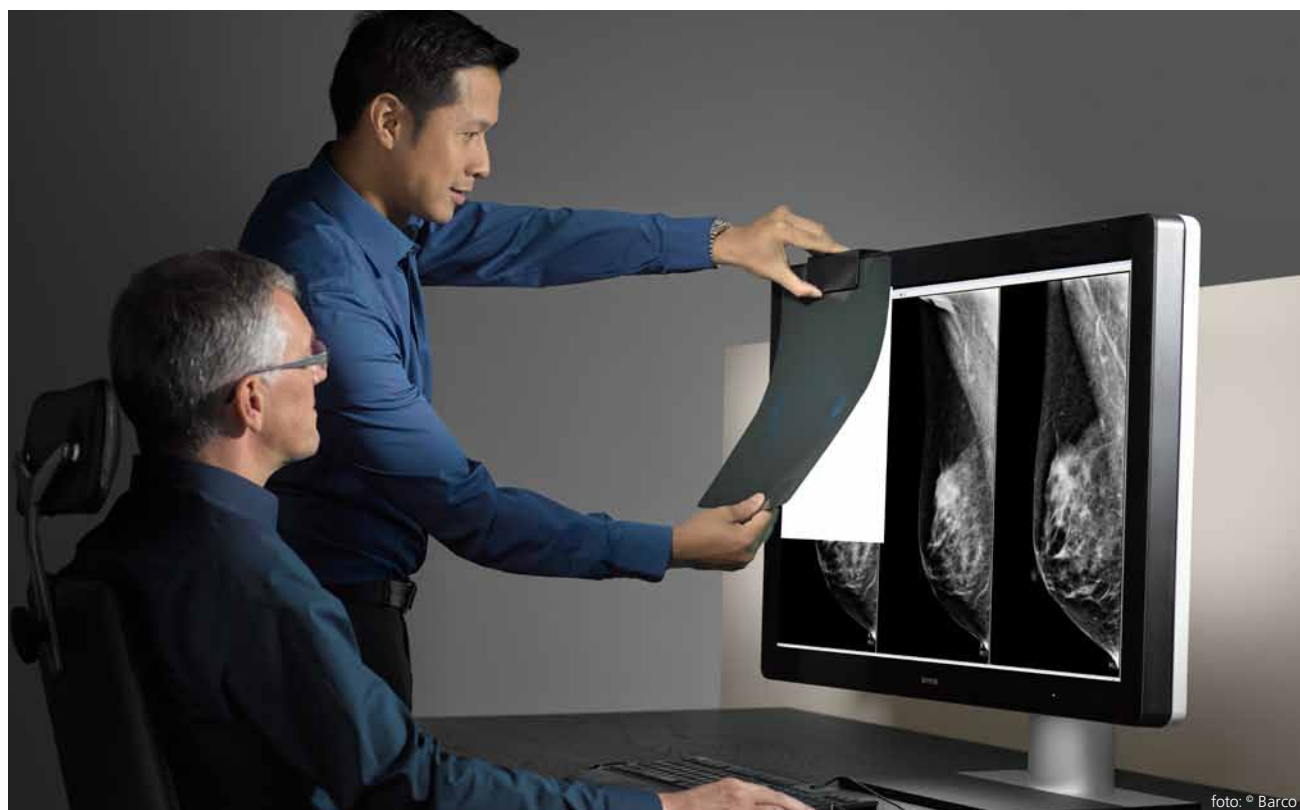
Afhankelijk van de expertise gebeurt de R&D voor Barco Healthcare op diverse plaatsen. Momenteel zijn dat België (Kortrijk), Italië (Saronno), USA (Beaverton OR) en Taiwan (Taipei). Momenteel hebben wij 102 R&D-medewerkers die direct betrokken zijn bij de ontwikkeling van medische producten. Uiteraard maken de R&D-teams in Healthcare ook gebruik van ontwikkelingen die in andere Barco R&D-teams gedaan werden. Op deze manier realiseren we belangrijke schaalvoordelen.

Healthcare is en blijft een strategische pijler voor Barco. We gaan daarbij zowel voor organische groei als voor overnames en allianties. Wat ons marktaandeel betreft is het moeilijk om Healthcare als één segment te beschouwen. Bijvoorbeeld in diagnostische beeldschermen voor mammografie hebben we een marktaandeel van 70-75%, daar waar we in de algemene diagnostiek (diagnostische markt) een aandeel van 50-55% hebben.

Innovatie is één van de core values van ons bedrijf. Het spreekt voor zich dat ons ganse bedrijf innovatie ademt.”

Geert Carrein, Vice President Healthcare Barco

» www.barco.com

Case study: FertiPro expandeert binnen internationale markt

Groots en 'vruchtbaar' in een kleine markt

Het West-Vlaams groeibedrijf FertiPro nv is actief in het domein van de menselijke vruchtbaarheid. De firma uit Beernem brengt diagnostische kits op de markt om de vruchtbaarheid bij de man te testen en is daarnaast ook gekend als fabrikant van celcultuurmedia: speciale vloeistoffen die gebruikt worden tijdens een kunstmatige bevruchting.

FertiPro is heel kleinschalig begonnen in 1992, toen de broers Sven en Björn Comhaire in Gentbrugge startten met het maken van diagnostische kits voor de diagnose van verminderde vruchtbaarheid bij de man. De twee broers namen deze activiteit over van de toenmalige producent die de productie wou stoppen. In die beginperiode stelden ze vast dat veel ziekenhuizen zelf hun eigen diagnostica maakten op kleine schaal. Met FertiPro als nieuwe leverancier konden de ziekenhuizen efficiënter werken door de diagnostica aan te kopen.

Na contacten met een embryoloog werd in 1995 begonnen met een tweede activiteit: het produceren van celcultuurmedia voor kunstmatige bevruchting. Ziekenhuizen en fertiliteitscentra gebruiken deze vloeistoffen in de verschillende stappen die nodig zijn om tot een embryo te komen dat bij de vrouw kan teruggeplaatst worden. Dit product sloeg ook goed aan in de markt.

Groei gericht op exportmarkten

Door de groei in hun activiteiten werd gezocht naar nieuwe huisvesting. In 1999 installeerde FertiPro zich op een nieuwe locatie in Beernem en investeerde in een nieuw labo met overdruk. Daar worden de producten grotendeels manueel voorbereid en steriel afgevuld in flesjes. Vandaag is FertiPro een internationale speler, actief in een nichemarkt met een beperkt aantal spelers. De **22 medewerkers** staan in voor de voorbereiding, afhandeling en distributie naar meer dan 70 landen. Dagelijks zijn er verzendingen naar ziekenhuizen en gespecialiseerde distributeurs voor de internationale markten.

In 2014 noteerde het bedrijf een omzet van **5,8 miljoen euro** waarvan net geen 10% bestemd was voor de Belgische markt. De overige **90% is voor de export**, waarvan ongeveer de helft naar EU-landen gaat.

Kwaliteit en innovatie

FertiPro probeert zich te onderscheiden door duidelijk in te zetten op een

gegarandeerde, continue kwaliteit van hun producten. Omdat kwaliteit én veiligheid zo belangrijk zijn, spenderen een kwaliteitsverantwoordelijke en twee laboranten heel veel tijd aan kwaliteitscontroles. Deze investering vertaalt zich ook in het behalen van de nodige ISO-certificaten, CE-labels en registraties in het buitenland, die onmisbaar zijn om de markt te benaderen. Vanuit de veiligheidsgedachte is de Europese regelgeving voor dergelijke medische hulpmiddelen heel streng.

Nieuwe wetenschappelijke inzichten in de menselijke fertiliteit geven voortdurend aanleiding tot productverbeteringen en daar speelt het bedrijf ten volle op in. Innovatie wordt zo aangestuurd door fundamenteel onderzoek. Anderzijds luistert FertiPro ook aandachtig naar ideeën en voorstellen voor nieuwe producten die vanuit de markt komen, om die dan af te toetsen op relevantie en haalbaarheid. ■

Hans Ryckebusch, POM West-Vlaanderen

Onderzoek en opleiding binnen de zorgeconomie

Van A(annemer) tot Z(orgverlener)

Binnen de zorgeconomie spelen de West-Vlaamse kennisinstellingen en expertisecentra een belangrijke rol in het centraliseren en verdelen van kennis rond zorg, technologie en bedrijfskunde. Via fundamenteel en toegepast onderzoek wordt er eveneens gezocht naar nieuwe inzichten in zorgverlening, in de brede zin van het woord. Kennisinstellingen staan in voor opleidingen die aansluiten bij de noden van zowel de zorginstellingen als de toeleveranciers van de zorgsector.

In het kader van onderzoeksprojecten maar ook door rechtstreekse samenwerking met zorginstellingen en bedrijven wordt de knowhow binnen de kennisinstellingen verder verrijkt en afgetoetst met de werkvloer. Deze kennis moet zijn vertaalslag krijgen in nieuwe en aangepaste opleidingen voor jongeren die zich voorbereiden op een job in de zorgsector of de bedrijfswereld.

” Opleidingen moeten kunnen inspelen zowel op de noden van de zorgsector als op de behoeften van de toeleveranciers

Opleidingen moeten kunnen inspelen zowel op de noden van de zorgsector als op de behoeften van de toeleveranciers. Er is duidelijk nood aan gekwalificeerd personeel in de zorgsector. Inpikkend op de nieuwe tendensen in de zorg door medische, technologische en andere ontwikkelingen moet de zorgverlener van morgen steeds weer nieuwe kennis opdoen en vaardigheden leren. Grondige kennis van zorgprocessen en logistieke processen is ook voor de toeleveranciers van de zorg wenselijk: technisch opgeleiden in de bedrijfswereld hebben niet altijd een duidelijk beeld van de behoeften van de zorgsector.

In West-Vlaanderen zijn verschillende kennisinstellingen aanwezig, verdeeld over 2 associaties: Howest, UGent, VIVES en KULeuven. Ze overkoepelen ook andere kenniscentra en laagdrempelige expertise- en dienstverleningscentra (LED's) in West-Vlaanderen die expertise opbouwen met zorggerelateerde thema's. Zo is bijvoorbeeld het LED Zorgtechnologie ingebed binnen het expertisecentrum Cretecs in Oostende. Daarnaast is er het textielkenniscentrum Centexbel met een

vestiging in Kortrijk en heeft het expertisecentrum dementie antennes in Brugge en Kortrijk.

Uit het overzicht hieronder blijkt dat de West-Vlaamse kennisinstellingen heel wat opleidingen aanbieden en meerdere onderzoekslijnen hebben die een link hebben met de zorgeconomie.

OPLEIDINGEN

VIVES

Isabel Vanslembrouck
directeur onderzoek
en kennisvalorisatie
bij Katholieke Hogeschool
VIVES

De Hogeschool VIVES heeft, verspreid over West-Vlaanderen, zes campussen.

Opleidingen die gelinkt zijn aan de zorgeconomie:

- Bachelor in de Ergotherapie
- Bachelor in de Logopedie en de Audiologie
- Bachelor in de Medische Laboratoriumtechnologie
- Bachelor in de Verpleegkunde
- Bachelor in de Voedings- en Dieetkunde
- Bachelor in de Vroedkunde
- Bachelor in de Voedingmiddelentechnologie

Binnen de zorgeconomie zet VIVES in op twee deelaspecten: de technologische mogelijkheden en het langer gezond blijven en welbevinden van de mens. Dit vertaalt zich concreet in twee nieuwe professionele bacheloropleidingen, Bachelor in de Zorgtechnologie en Bachelor in Wellbeing- en Vitaliteitsmanagement,

die alleen in West-Vlaanderen worden aangeboden.

▸ Bacheloropleiding in de Zorgtechnologie

De technologische ontwikkelingen hebben ook hun intrede gedaan in de gezondheidszorg en de welzijnssector. Omwille van de stijgende nood aan multidisciplinaire profielen op de arbeidsmarkt start VIVES met de opleiding 'Bachelor in de Zorgtechnologie'. Zie verder pagina 35.

▸ Bacheloropleiding Wellbeing- en vitaliteitsmanagement

Naast de technologische uitdagingen in de zorg heeft de hogeschool VIVES bijzonder veel aandacht voor het menselijk aspect. Een gezond lichaam, gezonde voeding en een gezonde geest spelen een belangrijke rol in de totaalaanpak van de opkomende vergrijzing en het welbevinden van de mensen. Deze opleiding richt zich naar de ondernemende duizendpoot die mensen kan aansturen in hun work-life balance; die zin heeft om een spa-centrum te runnen of die merkt dat de zorg de toekomst zal bepalen (vergrijzing, burn-out,...).

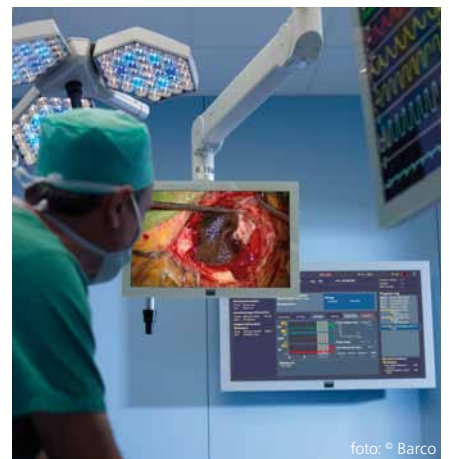

foto: © Barco

Howest

Piet Grymonprez,
chief research officer
bij Howest

De hogeschool Howest heeft vier campussen in drie steden: Brugge, Oostende en Kortrijk.

Opleidingen van de Howest binnen de zorgeconomie:

- › Bachelor in de Biomedische Laboratoriumtechnologie
- › Bachelor in de Ergotherapie
- › Bachelor Office Management – Medical Management Assistant
- › Bachelor in de Toegepaste Psychologie
- › Bachelor in de Verpleegkunde
- › Bachelor in het Sociaal Werk

Binnen het domein van de zorgeconomie organiseert Howest daarnaast nog twee opleidingen die vrij uniek zijn in Vlaanderen: de Bachelor in de Toegepaste Gezondheidswetenschappen en de Bacheloropleiding Sport & Bewegen.

› Bachelor in de Toegepaste Gezondheidswetenschappen

De opleiding Bachelor in de Toegepaste Gezondheidswetenschappen onderscheidt zich van andere opleidingen omdat de focus ligt op het preventieve luik van de gezondheidszorg. Studenten worden opgeleid om zowel geïndividualiseerde als groepsgerichte preventietrajecten en – activiteiten uit te werken. Afgestudeerden gaan aan de slag als gezondheidscoach die duurzame en positieve gedragsverandering tot stand brengt in het leven van de cliënt, zorggroep of organisatie. Thema's als gezonde voeding, actief leven, mentaal welzijn, gezond oud worden en een gezonde werkomgeving komen uitgebreid aan bod in het curriculum. Onderzoekslijnen worden uitgebouwd rond voeding op maat en gezondheidsbevordering bij personen die leven in armoede.

› Bacheloropleiding Sport & Bewegen

Het uitgangspunt van de opleiding is om zoveel mogelijk mensen op een kwaliteitsvolle manier te laten bewegen. De studenten worden opgeleid om kansen te zien om niet-bewegende mensen op een correcte manier aan te zetten tot en te begeleiden bij het sporten.

KU Leuven

Hans Deckmyn,
coördinator onder-
zoek van KU Leuven,
Campus Kulak Kortrijk,
Technologiecampus
Oostende en Campus
Brugge.

KU Leuven organiseert bacheloropleidingen in Kortrijk, Brugge en Oostende.

› Bachelor in de Revalidatiewetenschappen en Kinesithérapie

De faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen van de KU Leuven organiseert de eerste 2 fasen van de academische bachelor Revalidatiewetenschappen en Kinesithérapie in Brugge. Vanaf academiejaar 2017-2018 verhuist deze opleiding naar de nieuwe campus van de KU Leuven in Brugge, die momenteel in aanbouw is. De bouw van de nieuwe campus met inbegrip van een nieuw labo voor bewegingsanalyse zal een nieuwe impuls geven aan onderzoek.

› Post-universitaire opleiding: Zorg voor zorg: geef kleur aan uw zorgmanagement

Deze opleiding speelt in op het groot aantal uitdagingen waar de zorgsector de komende jaren voor komt te staan en de veelzijdige competenties die dit van de manager van de zorginstelling vraagt. Actuele ontwikkelingen worden in kaart gebracht en er wordt gekeken naar de zorg door diverse brillen. De doelstelling is dat deelnemers geïnspireerd worden om een duurzame zorgstrategie voor

hun zorginstelling te gaan ontwikkelen. Deze opleiding richt zich op professionals werkzaam in of voor de zorgsector.

› Bachelor in de Geneeskunde

› Bachelor in de Biomedische Wetenschappen

Universiteit Gent

Ignace Lemahieu,
director of Research
Department bij
UGent.

UGent organiseert opleidingen Industrieel Ingenieur op de campus in Kortrijk.

› Industrieel Ingenieur Industrieel Ontwerpen

De master Industrieel Ontwerpen leidt studenten op tot een 'architect' van de producten en systemen van de toekomst die oog heeft voor nieuwe maatschappelijke en technologische trends, of die de wereld verrast met een ingenieuze creativiteit. Die kijk op de toekomst vertaalt zich in een passie voor design, innovatie en de durf om te veranderen. Dit vindt zeker ook zijn toepassing in de zorgeconomie.

› Industrieel Ingenieur Elektronica/ICT

De opleiding heeft als doel veelzijdige masters te vormen die passende antwoorden en oplossingen aanreiken in overeenstemming met de hedendaagse noden van de elektronica- en ICT-industrie. Binnen de afstudeerrichting elektronica ligt de focus op het ontwerp van elektronische schakelingen en systemen, draadloze communicatie, ingebedde systemen en breedbandtechnologie. Deze kennis wordt heel vaak gehanteerd binnen de innovatie zorgtechnologie.

ONDERZOEK

Via hun onderzoekslijnen spelen de kennisinstellingen in op de uitdagingen en de nieuwe dynamiek in het zorglandschap en ze werken hier voor samen met diverse zorgactoren en bedrijven. Resultaten van onderzoeksprojecten geven zowel aanleiding tot efficiëntere, kwalitatieve en betaalbare zorg voor iedereen, als tot nieuwe business opportuniteiten voor West-Vlaamse bedrijven en nieuwe spin-offs in de zorgeconomie.

VIVES

VIVES benadert het concept 'zorgeconomie' vanuit een aantal multidisciplinaire, praktijk-gerichte thema's zoals de ontwikkeling van:

- Assistieve technologieën en ICT-ondersteuning
- E-health platformen
- Gesofisticeerde skills lab voor het trainen van zorgprofessionals en technici
- Zorgcontinuïteit
- Nieuwe organisatievormen van de zorgpraktijk
- Aandacht voor gezonde en aangepaste voeding voor specifieke doelgroepen

VIVES coördineert meerdere onderzoeksprojecten die een link hebben met de zorgeconomie. Met het project rond ondervoeding bij senioren ("Dagelijkse Kost 65+") en MOBIZ speelt VIVES heel gericht in op thema's die leven binnen de zorg.

Het ontwikkelen van smakvolle en nutritioneel aangepaste voeding op maat van senioren

Dit project focust op de preventie van ondervoeding bij senioren door aangepaste voedingsmiddelen op de markt te brengen voor deze groep. Er wordt verwacht dat er aanpassingen zullen nodig zijn inzake smaak, textuur, consistentie, portiegrootte, houdbaarheid enz. De grootste uitdaging is om ervoor te zorgen dat bij een kleine portiegrootte de voeding toch nutritioneel rijk genoeg is zodat de oudere voldoende energie en essentiële voedingsstoffen opneemt.

MOBIZ – Mobiliteit in de Zorg

In dit project bestudeert VIVES de planningsproblematiek van het (bus)

vervoer van personen met een beperking (cliënten) in de zorgsector. Kenmerkende factoren binnen deze specifieke context zijn: sterk wisselende bezetting, comfort-behoefte cliënt, mogelijkheid tot flexibele planning en laattijdig plannen, streven naar vaste rittenschema's voor de cliënten, toelaten van real-time aanpassingen,... Naast een verbetering van het comfort en de dienstverlening naar de cliënt toe moet dit ook resulteren in een verlaging van de kost binnen de instellingen.

Voorbeelden van ander onderzoek met een link naar de zorgeconomie:

- **Kostprijsvergelijking in de zorgeconomie:** woonvormen voor ouderen. De woonvorm waarvoor zorgbehoevenden kiezen, wordt niet enkel bepaald door hun graad van zorgbehoevendheid, maar ook door hun financiële mogelijkheden. Over dit laatste aspect gaat dit onderzoek.
- **Dwaalgedrag, -preventie en -detectie.** Dwaalgedrag is een vaak voorkomende problematiek bij mensen met dementie. Dit project wil de mogelijke oplossingen etaleren en tastbaar maken voor de zorgsector via een belevingslab dwaalpreventie en -detectie.
- **Gedragsverandering bij ouderen, hun mantelzorgers en hulpverleners bij inzet van nieuwe technologie.** Om het gebruik van nieuwe technologie optimaal te integreren in het dagelijkse leven van mensen is sociale en/of educatieve ondersteuning aangewezen.
- **ALTEBIS.** Dit project test de meerwaarde van het alarm- en communicatiesysteem Axio Assist, in combinatie met een specifieke dienstverlening en een aangepast business model voor de extramurale zorg.
- **ALS Digital.** Met dit onderzoeksproject wordt de beschikbaarheid van communicatietechnologie bij personen met ALS onderzocht.
- **STAFF, of Slimme Technologie als Alternatief voor Fysieke Fixatie.** Welke slimme technologieën bieden alternatieven voor het fysiek fixeren van mensen in de ouderenzorg?
- **SMARTPRO.** Er wordt nagegaan welke mogelijke toepassingen er zijn in de (thuis)zorg voor slim textiel en draagbare intelligente systemen.

Howest

Verschillende onderzoekslijnen binnen Howest spelen een belangrijke rol in de zorgeconomie. Digital Arts and Entertainment en het Kennispunt Mantelzorg zijn onderzoekslijnen die binnen Howest aan het uitgroeien zijn tot succesverhalen.

Digital Arts and Entertainment

Howest speelt internationaal een toonaangevende rol in het domein van gaming en het gebruik van de flankerende gametechnologieën, ook in (preventieve) zorgtoepassingen. De onderzoeksgroep Digital Arts and Entertainment (DAE) focust zich binnen het preventieve luik op de rol die Serious games kunnen vormen als behandeling of zelfhulp cursus, als preventie-instrument en als opleidingstool rond veiligheid en preventie in grotere organisaties zoals ziekenhuizen en zorgcentra. Verschillende Vlaamse en Europese projecten zijn ontstaan uit de expertise van deze onderzoeksgroep. Daarnaast werkt de onderzoeksgroep aan het ontwikkelen van een opleidingstool rond veiligheid en preventie in ziekenhuizen. Met dit project worden grote ondernemingen geholpen met het implementeren van grote interactieve simulaties (zoals serious gaming) als opleidingstool voor een gediversifieerd doelpubliek.

Zie ook pagina 22.

foto: ©WGK Thomas De Boever

Kennispunt Mantelzorg

Het Kennispunt Mantelzorg, gegroeid vanuit de opleiding Verpleegkunde van Howest, verricht praktijkgericht onderzoek rond mantelzorg, organiseert innovatieve studentenprojecten en biedt vormingen aan zorgverleners en ondernemingen die de samenwerking met mantelzorgers willen optimaliseren. Via de website www.kennispuntmantelzorg.be worden mantelzorgers én alle personen die dagelijks met hen in contact komen (waaronder professionele zorgverleners, familieleden, vrijwilligers, werkgevers,...) op een neutrale wijze geïnformeerd en/of doorverwezen naar de juiste diensten en informatiebronnen. In één van de onderzoeksprojecten werd een handleiding/methodiek ontwikkeld voor bedrijven om een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid te implementeren ter ondersteuning van mantelzorgers.

Nog andere onderzoeksprogramma's met een link naar zorgeconomie aan de Howest zijn:

- Adaptation & Design legt, binnen de ergotherapie, de focus op de noden van de woon- en leefomgeving van de patiënt.
- De onderzoekscluster verbonden aan de opleiding Sociaal werk heeft onder meer projecten lopen rond de implementatie van het internationaal

erkende International Classification of Functioning, Disabilities and Health-model in Vlaanderen en is betrokken bij Proeftuinplatform Zorginnovatie 'Online Buurten'.

- De onderzoekscluster Toegepaste Gezondheidswetenschappen wil zich toezetten op preventieve gezondheidszorg, met name op gezonde voeding en ondervoeding bij ouderen.
- De onderzoekscluster Toegepaste Psychologie heeft drie onderzoekslijnen: E-Health, Psychodiagnostiek en HRM.
- De focus van de onderzoekscluster Biomedische Laboratoriumtechnologie resulteerde al in succesvolle onderzoeksprojecten rond leukemie en spieraandoeningen.

KU Leuven

Ook de KU Leuven heeft onderzoekslijnen met een directe link naar de zorgeconomie:

Muscles & Movement

De interdisciplinaire onderzoeksgroep **Muscles & Movement** focust op aandoeningen van het musculoskeletaal systeem. Het onderzoek is uitgebouwd rond drie verschillende topics.

1. Artrose treft naar schatting 13% van de bevolking en dit aantal stijgt tot 80% bij personen ouder dan 75. Dit leidt tot een belangrijke beperking bij het uitvoeren van dagelijkse handelingen zoals

stappen, schoenveters knopen,... De onderzoeksgroep wil een beter inzicht krijgen in het ontstaan van artrose.

2. De onderzoeksgroep voert klinisch translationeel¹ onderzoek uit in verband met neuromusculaire aandoeningen bij kinderen en adolescenten.
 3. Via weefselengineering wordt het mogelijk weefsels en organen in het lab te maken gebaseerd op lichaamseigen cellen zonder hiervoor de weefsels van een andere plaats te moeten wegnemen.
- KU Leuven organiseert in **Brugge** ook wetenschappelijk onderzoek in dit domein. Dat richt zich momenteel op de bewegingsanalyse van patiënten met aandoeningen van het bewegingsstelsel zoals lage rugpijn en kaakgewrichtsproblemen.

Draagbare elektronica of Wearables voor e-HealthCare

Ingebedde sensorsystemen zijn elektronische systemen voorzien van sensoren en draadloze communicatie om gegevens van personen te meten en te analyseren. Deze elektronica zit ingebed in dagelijkse gebruiksvoorwerpen zoals kleding, smartphones, een bril (cf. Google Glass),... Het geheel vormt een Wireless Body Area Network (WBAN). De verzamelde gegevens van een WBAN kunnen relevante informatie verstrekken aan het hulpverlenend personeel. Op deze manier kan men de patiënt beter opvolgen of kan men de behandeling aanpassen. Zie ook pagina 23.

Onderzoeksgroep Trombose en Hemostase

Trombose of verstopping van bloedvaten door bloedklonteringen kan aanleiding geven tot hartaanvallen en beroertes, nog steeds de eerste doodsoorzaak in onze westerse wereld, terwijl een slecht werkend bloedstollingssysteem kan resulteren in eveneens levensbedreigende bloedingsproblemen. In het Laboratorium voor Trombose Onderzoek (LaTrOn) aan de KU Leuven campus Kulak staat biotechnologisch onderzoek in het veld van trombose en bloedingen centraal.

¹ Het doel van translationeel onderzoek is het vinden van praktische toepassingen voor de recentste ontdekkingen in het fundamenteel onderzoek.

foto: © AZ Sint-Lucas

Universiteit Gent

Universiteit Gent heeft in **West-Vlaanderen** meerdere onderzoekslijnen die gelinkt zijn aan de zorgeconomie:

TIII: Tangible Intuitive Interactive Interfaces

Met dit onderzoeksproject wordt gewerkt aan de ontwikkeling van tastbare, intuïtieve, interactieve interfaces (TIII). UGent onderscheidt hier cruciale elementen zoals een tastbare vorm, een intuïtief gebruik, een interactieve technologie en een interface met een software applicatie. Het is de bedoeling om producten intelligenter en interactiever te maken en te bekijken hoe de toekomstige producten voor het Internet of Things (IoT) kunnen worden ontwikkeld. Het TIII-platform biedt een netwerk van partners (academisch, industrieel en non-profit) een set van relevante tools (methodes en toolboxes) om de verdere

mogelijkheden van TIIIs te exploreren en het ontwerpproces te ondersteunen.

Design for everyone: co-design and participatory design for assistive devices

Design for everyone is een onderzoek- en onderwijsproject van UGent en Howest met als doel de brug te bouwen tussen open design en assistieve technologie via co-design. *Zie ook pagina 24.*

TUO. Digital technologies and knowledge transfer as tools to co-design and co-produce small series of assistive devices

TUO is een sociaal ontwerp project met als doel om **hulpmiddelen via 3D printing** te ontwikkelen om mensen met reuma te ondersteunen in hun dagelijkse activiteiten (bv. een flessenopener).

Design for DIY Open Source Social Robot Platforms

Met het onderzoek naar DIY Open Source Social Robot Platforms in samenwerking met VUB is het de bedoeling om het gebruik en eigen ontwerp van sociale robots in therapie (bv. autisme) te verbeteren.

A study on disabled users in the lead user innovation for new product interfaces

Met dit onderzoek wordt er gekeken hoe mensen met een beperking ingezet kunnen worden in het ontwerpproces als **lead users**. Door hun beperking ervaren deze mensen een specifieke nood aan nieuwe manieren om te interageren met producten. ■

Hans Ryckebusch, POM West-Vlaanderen

ZEEBRUGGE
EEN NETWERK
VOOR EUROPA

- 20,3 miljoen ton containerverkeer
- 12,5 miljoen ton roloverkeer
- 1,7 miljoen nieuwe wagens - 1 miljoen vrachtwagens
- 20 dagelijkse Europese verbindingen
- uitstekende distributiemogelijkheden o.a. in de Maritieme Logistieke Zone (MLZ)

www.portofzeebrugge.be

©luchtfotografie henderyckx - mbz

DAE Studios nv brengt gametechnologie naar traditionele sectoren

Howest levert voor het eerst een commerciële spin-off

De West-Vlaamse hogeschool **Howest** lanceert samen met private partner Paul Steenbergen een eerste commerciële spin-off onder de naam **DAE Studios nv**. De onderneming start met 4 medewerkers en biedt onder meer gaming-technologie aan traditionele economische sectoren zoals zware en lichte industrie, de bouwsector, onderwijs, medische branche, transport en veiligheid.

De opleiding Digital Arts & Entertainment (DAE) die opereert vanuit The Level, een voormalig fabrieksgebouw in de Botenkopersstraat in Kortrijk, is één van de meest succesvolle studierichtingen van **Howest**. De 'game-opleiding' opgestart in 2006 is uniek in Vlaanderen en veel van haar oud-studenten maken carrière in het buitenland.

Deze academische groeipool krijgt nu een nieuwe commerciële dimensie met de oprichting van **DAE Studios nv**, een joint venture tussen Howest en ondernemer **Paul Steenbergen**, zaakvoerder van **Signpost België bvba**, bekend van de webwinkel Academic Shop die hard- en softwareproducten aanbiedt aan de academische wereld.

Ondernemer **Peter Vyncke** van het bekende constructiebedrijf Vyncke (biomassacentrales) uit Harelbeke, opereert als onafhankelijke bestuurder bij DAE Studio's. Hij heeft een grote interesse voor dit soort nieuwe technologieën en gelooft ook in de creatie van nieuwe regionale tewerkstelling en valorisaties via dit type innovatieve bedrijven.

De spin-off van Howest wordt operationeel geleid door directeur **Brecht**

Kets en creatief directeur **Mike Ptacek**, die beiden momenteel nog met een voet in het onderwijs staan en die in de voorbije jaren honderden gameprojecten vanuit Howest vanaf nul begeleid hebben.

Blik op de toekomst

Brecht Kets: "De missie van DAE Studios nv is tweeledig, namelijk gamification en interactieve visualisaties. Gamification bestaat erin om gametechnologie te gaan gebruiken om dingen aan te leren. Een voorbeeld hiervan is de game **Securail**, die we ontwikkeld hebben voor de NMBS en waarmee we veiligheid op de trein aanbrengen aan kinderen tussen 10 en 12 jaar. Deze game wordt momenteel uitgerold in scholen door de NMBS zelf. Een ander voorbeeld is de game die we ontwikkelden voor de Week van het Bos. Een andere referentie is onze creatie van een educatieve game over Wereldoorlog I voor leerlingen van het middelbaar onderwijs onder de naam Hill 60.

Met onze tweede business unit, interactieve visualisaties, brengen we gametechnologie over naar andere markten. Dit zorgt ervoor dat we visuele ervaringen kunnen gaan leveren in plaats

van gewone beelden. We maken hier gebruik van verschillende technologieën, meer bepaald Virtual Reality, augmented reality en een lijst van sensoren die zich in tablets bevinden. Interactieve visualisaties bieden een enorme meerwaarde voor bedrijven. De dag van vandaag willen consumenten onmiddellijk zien wat ze kopen. Vaak gaat het over een product dat nog niet bestaat, zoals een huis of een fiets op maat. Via interactieve visualisaties werpen we een blik op de toekomst."

Markconform

Creatief directeur Mike Ptacek: "De rol van Howest als oprichter en aandeelhouder bij DAE Studio's nv heeft niks te maken met snel geldgewin, maar beoogt wel een partnerschap op lange termijn. Deze spin-off is voor de school een belangrijke vinger aan de pols van de industrie. Het is een toets om te zien of wat we hier onderwijzen marktconform is. Vroeger gingen we met leerlingen mee op stage, vandaag staan we met één voet in het bedrijfsleven. Dat is de beste barometer om te zien of we goed bezig zijn." ■

► www.daestudios.be

Ingebedde sensoren registreren onze gezondheidsparameters

De mogelijkheden van draagbare elektronica

Het internet is vandaag overal aanwezig, zeker ook in de huiskamer. Allerlei apparaten die iedereen dagelijks gebruikt bevatten elektronica waarbij informatie over het gebruik van het apparaat of de persoon kan verzameld en verwerkt worden. Niet alleen in de industrie maar ook in de gezondheidszorg wordt het internet der dingen (Internet of Things – IoT) steeds meer een realiteit.

Dr. Ir. Hans Hallez • KU Leuven

Een voorbeeld hiervan zijn ingebedde sensorsystemen: elektronische systemen die voorzien zijn van sensoren en draadloze communicatie om gegevens van personen te meten en te analyseren. Deze elektronica zit verwerkt in gebruiksvoorwerpen zoals kleding, smartphones, een bril (cf. Google Glass),... en het geheel vormt een Wireless Body Area Network (WBAN). De gegevens van een WBAN kunnen relevante informatie verstrekken aan een zorgverlener om op die manier een persoon beter op te volgen of een behandeling aan te passen.

Op de **Technology Campus in Oostende** doet de onderzoeksgroep **Reliability in Mechatronics and ICT (ReMI)** van de **KU Leuven** intensief onderzoek naar de bedrijfszekerheid van ingebedde sensorsystemen via het gebruik van software.

Deze sensoren kunnen aangebracht worden in de omgeving of op de persoon zelf, waardoor men de activiteit van deze persoon op een multimodale manier kan opvolgen. Zo kunnen lastige (en vaak moeilijke) verplaatsingen naar de kinesitherapeut vermeden worden door de persoon thuis zijn oefeningen te laten

doen. De gegevens van de sensoren en de controle door de kinesitherapeut zorgen ervoor dat de persoon de oefeningen correct uitvoert. Een 3D bewegingsanalyse van de oefeningen geeft ook de mogelijkheid om de oefeningen aan te passen aan de noden van de patiënt.

Wearables kunnen ook worden ingezet om ondervoeding bij ouderen tegen te gaan. 65-plussers hebben een verhoogd risico op ondervoeding, waardoor ze kwetsbaarder worden. Met behulp van wearables wordt het voedingspatroon van mensen die een risico vertonen in kaart gebracht om zo, samen met de cliënt, maatregelen te

nemen om hen terug de fitheid te geven, waardoor ze langer kunnen thuisblijven. Zo kunnen smartphones of de recent geïntroduceerde smartwatches (**Figuur 1**) als hulpmiddel dienen om een dagboek aan te leggen omtrent het voedingspatroon. Via een zelf-lerend algoritme worden eetmomenten gedetecteerd en bij minder zekere metingen zal het systeem vragen of de persoon daadwerkelijk aan het eten is (**Figuur 2**). Het antwoord kan dan teruggekoppeld worden aan het systeem en de gegevens kunnen bijgehouden worden. De oudere en de hulpverlener kunnen dan later samen het resultaat bespreken.

Figuur 2

Een voorbeeld van een detectie van een eetmoment en een vraag naar de gebruiker indien hij daadwerkelijk aan het eten is

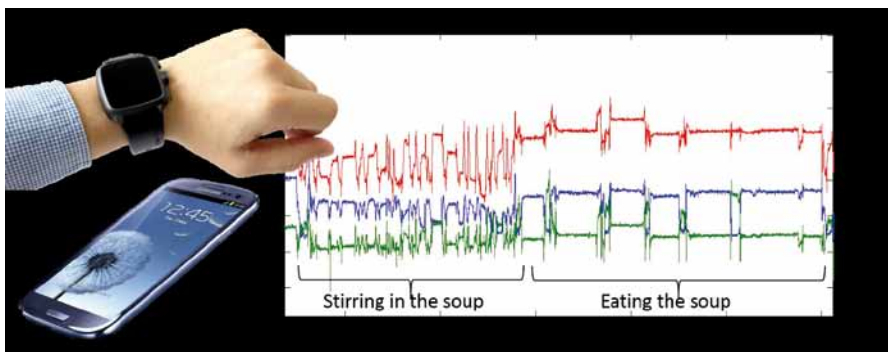

Wie wearables zegt, denkt ook aan slim textiel, waarin elektronica bijna letterlijk verweven zit om gezondheidsparameters van een persoon op te meten. Binnen het project SMARTPro, dat gecoördineerd wordt door Centexbel, werkt de KU Leuven samen met de industrie bij toepassingsgerichte productontwikkeling. ■

► Contact: dr. ir. Hans Hallez (hans.hallez@kuleuven.be). Hans Hallez is ook geaffiliëerd met de onderzoeksgroep Distrinet van het departement Computerwetenschappen van de KU Leuven

Figuur 1

Een voorbeeld van het gebruik van draagbare sensornetwerken om het voedingspatroon te detecteren

Figuur 3

De Embracelet

Open-source design stelt eindgebruikers in staat om zelf hulpmiddelen op maat te ontwikkelen

Design for [every]one

Design for (every)one is een “living lab” waarbinnen de studenten Industrieel Ontwerpen van **UGent Campus Kortrijk** en de studenten Ergotherapie van Howest samen met eindgebruikers nieuwe hulpmiddelen ontwikkelen op mensenschaal. Het onderzoeksgebied maakt de brug tussen open design en assistieve technologie.

Prof. Dr. Ir. Jelle Saldien • UGent

Dit living lab wenst een antwoord te bieden op diverse uitdagingen in de wereld van assistieve technologie: geen twee personen of beperkingen zijn dezelfde en toch kunnen deze gebruikers slechts kiezen uit een klein aanbod van universele hulpmiddelen die geproduceerd worden volgens massaproductiestandaarden, ook gekend als design for all of universal design.

Technologische ontwikkelingen maken niet alleen kennis voor iedereen beschikbaar, ook het gereedschap om mee uit te vinden en te produceren komt binnen ieders bereik. Dankzij de digitale

fabricage en de enorme hoeveelheid kennis die via internet toegankelijk is, kan in principe iedereen nu zelf hulpmiddelen maken en ontwikkelen, wat voordien was voorbehouden aan grote fabrieken.

Een nieuwe generatie ergotherapeuten en ontwerpers neemt initiatief en innoveert en produceert bij mensen thuis, in beschutte werkplaatsen en lokale Medisch-Pedagogisch Instituten (MPI). Ze openen de weg naar nieuwe, open-source design scenario's waarin eindgebruikers in staat zijn om hulpmiddelen zelf op maat te ontwikkelen, te produceren en te verspreiden.

Binnen het Industrial Design Center in Kortrijk werden reeds een 100-tal projecten uitgewerkt om de mogelijkheden en beperkingen van deze visie te onderzoeken. Naast het valoriseren van nieuwe innovatieve hulpmiddelen wordt er onderzocht hoe vanuit het living lab productinnovaties als kleine series kunnen worden geproduceerd. ■

► <http://designforeveryone.howest.be>
Contact: jelle.saldien@ugent.be of lieven.decouvreur@ugent.be

Case “ritshulp”

Pieter Decabooter en Steffi Mussly • Industrieel Ontwerp

Steffi Eeckhout • Ergotherapie

Fabien heeft door een hersenbloeding een verlamming aan de linker lichaamshelft. Door deze verlamming heeft hij maar één functionele hand namelijk zijn rechterhand. Vanwege deze beperking is het dichtritsen van een jas of trui een complexe, frustrerende en tijdrovende klus. De huidige hulpmiddelen zijn onvoldoende efficiënt en kunnen enkel al zittend gebruikt worden, waardoor deze bij het uitgaan vaak niet bruikbaar zijn.

De ritshulp of de ‘ZipAid’ is een product dat op deze problematiek inspeelt en de gebruiker in staat stelt om de rits te sluiten met één hand. Door één onderdeel van de ritshulp te bevestigen op de rits ter hoogte van de borst en het andere onderdeel onderaan naast de sluiting is het mogelijk om de trui via magnetisme naar boven te brengen en daar te fixeren. De sluiting is bijgevolg beter zichtbaar voor de gebruiker en men kan gemakkelijker de insteek in de schuiver glijden. ■

Onderzoek naar de kostprijsvergelijking in de ouderenzorg

Het kostenplaatje van de woon(thuis)zorg

Ingrid Frenier • coördinator Expertisecentrum Business Management VIVES

Ingrid Frenier

Onze levensverwachting stijgt en dus ook het aantal Belgen en West-Vlamingen dat ouder wordt dan 80 jaar. Voor deze bevolkingsgroep is de keuze tussen thuiszorg, tussenformules of de intrek in een woonzorgcentrum cruciaal. Maar wat is het kostenplaatje van deze diverse vormen? Het **Expertisecentrum Business Management van Hogeschool VIVES** zet zijn tanden in deze interessante materie.

De provincie West-Vlaanderen heeft veruit het grootste aandeel 65-plussers in ons land. Dit aandeel zal de volgende decennia alleen maar toenemen, namelijk van 22% in 2014 naar 32% in 2060. Dat is een belangrijke maatschappelijke uitdaging, onder andere omdat een deel van de oudere bevolking zorgbehoevend is en zal zijn. Voor zorgbehoevende ouderen moeten voldoende aangepaste woongelegenheden beschikbaar zijn.

Ouderen die min of meer zorgbehoevend zijn of het risico lopen te vereenzamen, kunnen, naargelang hun graad van zorgbehoevendheid, een beroep doen op diverse vormen van ondersteuning. Die ondersteuning begint bij verzorging

thuis via allerlei vormen van thuiszorg (mantelzorg en/of professionele zorg). Via tussenformules zoals dagverzorgingscentra, centra voor kortverblijf of assistentiewoningen (voorheen serviceflats genoemd) kunnen zorgbehoevende ouderen uiteindelijk opgenomen worden in een woonzorgcentrum.

Bij het ontwikkelen van aangepaste woonvormen, moet er niet enkel rekening gehouden worden met de zorgbehoevendheid van de betrokkenen, maar ook met de **financiële implicaties**. Hoeveel kan en wil de overheid investeren? En wat is betaalbaar voor de betrokkenen zelf? In een vergelijkende studie bekijken we het **kostenplaatje** van zowel het traditionele

'intrekken in een zorginstelling' als van diverse vormen van 'zelfstandig blijven wonen met aangepaste infrastructuur en verzorgende medische en niet-medische diensten'.

De studie wordt gespreid over drie academiejaren. Momenteel wordt aan de hand van bestaand cijfermateriaal de financiële situatie in **West-Vlaanderen** in kaart gebracht voor enerzijds het 'intrekken in een zorginstelling' en anderzijds het 'aanpassen van de bestaande woning en eventueel beroep doen op medische en/of niet-medische ondersteunende diensten'. Omdat niet alle cijfers even toegankelijk of actueel zijn, wordt een bevraging bij verschillende OCMW's, maatschappelijke diensten, woonzorgcentra,... voorzien.

Een volledig zicht op het kostenplaatje van de twee uitersten laat een **financiële analyse** van de tussenvormen toe, zoals daar zijn: assistentiewoningen, kangoeroewoningen, groepswonen en intergenerationeel wonen.

Bij dit onderzoek van hogeschool VIVES is er een volledig team betrokken: docenten **Ilse Verhaeghe** en **Natalie Voet** uit de campus Brugge specialiseren zich in de 'cost finance'-kant van het onderzoek. Docenten **Annelien Beirnaert**, **Ingrid Frenier** en **Marijke Michiels** uit de campus Kortrijk brengen de marktzijde (vraag en aanbod) van het onderzoek in kaart. Wenst u meer informatie of op de hoogte gehouden te worden van de infodagen en colloquia die rond het onderzoek worden georganiseerd, neem dan contact op met ingrid.frenier@vives.be. ■

Interview met 3 actoren uit de zorgeconomie

De tendensen binnen de zorgsector: een reality check

Hoe kan zorg beter en efficiënter georganiseerd worden? En hoe kunnen we innovatie stimuleren binnen nieuwe samenwerkingsmodellen? Dit zijn enkele vragen die werden voorgelegd aan 3 actoren die het werkveld zeer goed kennen. Daaruit bleek alvast dat een kwalitatieve zorgverlening meer en meer een zorg op maat wordt, waarbij zorgcoördinatie in belang toeneemt.

"Nood aan een coherent beleid"

Woonzorggroep GVO vzw, met zetel in Kortrijk, omvat 8 woonzorgcentra verspreid over de ganse provincie en met zwaartepunt in het Zuiden van West-Vlaanderen. De cluster telt 950 medewerkers en omvat een doelgroep van een 1.000-tal bewoners.

Wat zijn de uitdagingen voor de residentiële sector van morgen?

Algemeen directeur Bernard Bruggeman: We zitten op dit moment niet in een tijdperk van veranderingen maar in een verandering van tijdperk. De uitdagingen voor de residentiële ouderenzorg van morgen liggen vooral op het kruispunt tussen enerzijds het zoeken naar een kwaliteitsvolle, toegankelijke en betaalbare ouderenzorg en anderzijds een zich financieel terugtrekkende overheid/overheden.

De zesde staatshervorming biedt evenwel enorme kansen voor de overheid. De bevoegdheden voor de ouderenzorg, met uitzondering van de thuisverpleging, werden immers naar dezelfde Vlaamse overheid overgeheveld. Voor de Vlaamse overheid biedt het kansen om een coherent beleid te ontwikkelen, waarin voldoende (en niet over-)gereguleerd en gestimuleerd wordt, zodat de "level

playing field" voor alle (social profit, openbaar en profit) partners gelijk is.

De uitdaging voor de sector zelf ligt hem vooral in de transmurale samenwerking, vanuit het belang van de (zorg)vragende oudere zelf, over de (huidige) grenzen van de zorgactoren heen. Het ziekenhuis, de thuiszorg, de semi-residentiële en residentiële sector kunnen samen de uitdagingen van de vergrijzing aan. De regionale spreiding van deze actoren in Vlaanderen is optimaal om alle zorgvragen efficiënt en effectief te beantwoorden. Binnen deze context dient de focus van de residentiële ouderenzorg meer op de zware zorgvragen te liggen. Deze knowhow moet meer aangewend en ontwikkeld worden. De overheid dient ook veel meer dan vandaag haar budgettair kader hierop te oriënteren.

Hoe kan de zorg kwalitatief beter en efficiënter georganiseerd worden?

Een belangrijk element tot meer

Bernard Bruggeman - algemeen directeur
Woonzorggroep GVO

kwalitatieve zorg- en dienstverlening is het opzetten van een gecoördineerde aanpak. Een mooi voorbeeld is het aanduiden van een woonassistent binnen de groepen van assistentiewoningen. De zorgvraag is meestal multiple van aard en vraagt een coördinatie en afstemming van de activiteiten van de diverse zorgactoren. Deze tussenkomst veronderstelt dat de coördinator samen met de zorgvragende oudere de juiste dienst op het juiste moment in bereik kan brengen. Dit initiatief maakt ook dat de oudere zolang als mogelijk en verantwoord in zijn thuissituatie of assistentiewoning kan blijven.

Hoe innovatie stimuleren binnen nieuwe samenwerkingsmodellen?

Zelf ben ik als voorzitter van sTimul, zorgethisch lab vzw betrokken binnen een innovatief proces inzake het zorgethisch denken en handelen. Succesvol innoveren hangt af van het projectmatig samenbrengen van kennis en knowhow over de grenzen heen, meer in het bijzonder van werkveld en onderwijs/kennisinstellingen. Een belangrijke sleutel tot succes is om steeds binnen elk project de noodzakelijke kennisontwikkeling te koppelen aan de effectieve praktijkuitvoering. Beperkte tijd en schaarse financiële middelen nopen ons om dit broze evenwicht steeds voor ogen te houden. ■

foto: © Woonzorggroep GVO

"Zelfredzaamheid van de patiënt en mantelzorg stimuleren"

Het Wit-Gele Kruis West-Vlaanderen is 'marktleider' in thuisverpleging en staat met een team van circa 1.300 medewerkers en 13 lokale afdelingen ten dienste van gemiddeld 14.000 patiënten per maand.

Wat zijn de uitdagingen voor de eerstelijnszorg?

Algemeen directeur Anna Pollentier: De voornaamste uitdagingen zijn de toenemende vergrijzing binnen de vergrijzing, een schaarser wordende mantelzorg en de toenemende vraag naar meetbare kwaliteit. Tegelijk zijn er minder middelen beschikbaar vanuit de overheid en is er minder mankracht voorhanden. We noteren ook een toename van de chronische patiënten met een multiple morbiditeit (ziektcijfer) die een multidisciplinaire benadering vergen.

Hoe kan de zorg binnen de eerste lijn beter en efficiënter georganiseerd worden?

Een kwaliteitsvolle multidisciplinaire dienstverlening start met het onderkennen van alle noden en behoeften van de patiënt en de mantelzorg, ook als die de louter verpleegkundige noden en behoeften overstijgen. Zo kan de thuisverpleegkundige de patiënt in contact brengen met de meest aangewezen zorg- en dienstverleners.

Het elektronisch verpleegdossier is daarbij een belangrijke ondersteuning want het

Anna Pollentier - algemeen directeur
Wit-Gele Kruis West-Vlaanderen

laat toe om alle stappen in het proces consequent en professioneel te volgen. Dit vertaalt zich in het bepalen van geïntegreerde zorgdoelen en de opmaak van een geïntegreerd zorgenplan. Zo ontstaat duidelijke communicatie zowel tussen de verpleegkundigen toegewezen aan een patiënt als tussen de verpleegkundigen, arts en de verschillende zorgactoren anderszids.

Voor de thuisverpleegkundige betekent dit een taakverschuiving van eerder uitvoerende taken naar meer intellectuele prestaties. Tegelijk wordt de zorgverlening thuis uitgebreid tot zorgverlening in de context van intermediaire en residentiële zorg tot en met ondersteuning van de artspraktijk. De thuisverpleegkundige evolueert zo naar een eerstelijnsverpleegkundige.

Hoe kunnen we innovatie stimuleren binnen nieuwe samenwerkingsmodellen?

Met genoeg stellen we vast dat patiënt en mantelzorger mondiger worden. De zelfredzaamheid van de patiënt en mantelzorger stimuleren behoort tot de opdracht van iedere zorg- en dienstverlener. Ook daar biedt de snel evoluerende technologie nog tal van opportuniteiten

De verschuiving van de taakinhoud van de thuis- of eerstelijnsverpleegkundige veronderstelt het aanleren van de nodige competenties, als onderdeel van een aangepaste opleiding. Een samenwerking met de hogescholen is daarom aan de orde. Daarnaast wil het Wit-Gele Kruis in haar competentiebeleid ook nieuwe verpleegkundigen intensief coachen op de werkvloer. ■

foto: ©WGK Thomas De Boever

"Meer aandacht voor de sterke economische waarde van de sector aub"

AZ Sint-Lucas met campus in Assebroek-Brugge beschikt over 412 erkende bedden en viert in 2015 zijn 50-ste verjaardag. Het ziekenhuis telt 105 artsen-specialisten en circa 1.230 medewerkers (waarvan 40% voltijds en 60% deeltijds).

Wat zijn de toekomstuitdagingen voor de ziekenhuizen?

Nico Dierickx, algemeen directeur: De grootste uitdaging voor het ziekenhuis van morgen is om met een beperkter budget de nodige zorgverlening te kunnen blijven aanbieden, die aan hoge (kwaliteits) eisen moet voldoen. Binnen de huidige economische conjunctuur wordt de zorgsector, en zeker ook de ziekenhuizen, te vaak louter aanzien als een grote uitgavenpost en men vergeet te snel dat gezondheid voor ieder mens zijn hoogste goed is.

Ziekenhuiszorg is een continue activiteit, 24 uur per dag, 365 dagen op een jaar. Deze zorgverlening is arbeidsintensief en vrijwel elk ziekenhuis is binnen zijn regio één van de grootse werkgevers. Te weinig mensen zien de sterke economische waarde van de sector in.

Hoe kan de zorg in een ziekenhuis beter en efficiënter georganiseerd worden?

Een hogere efficiëntie en een betere kwaliteit binnen de ziekenhuissector is mogelijk als ziekenhuizen en gezondheidszorgvoorzieningen nauwer samenwerken. Deze samenwerking wordt echter bemoeilijkt door de overreglementering in de ziekenhuiswetgeving, de arbeidswetgeving, de fiscale wetgeving, ... Administratieve verplichtingen en opgelegde registraties van diverse overheden zorgen er voor dat er veel tijd verloren gaat die niet gespendeerd wordt aan het "echte" zorggebeuren.

Maar niet alle heil is te verwachten van steeds groter wordende ziekenhuisassociaties. Groter is immers niet steeds gelijk aan beter en efficiënter. Zo worden bijvoorbeeld de behandelingen van zeldzame aandoeningen beter geconcentreerd, terwijl het gros van de aandoeningen niet als zeldzaam te beschouwen valt. Gezonde evenwichten zullen moeten garanderen dat patiënten binnen een aanvaardbare termijn geholpen kunnen worden, ongeacht de aandoening.

Nico Dierickx - algemeen directeur
AZ Sint-Lucas - Brugge

Hoe kunnen we innovatie stimuleren binnen nieuwe samenwerkingsmodellen?

Ziekenhuizen zullen onder elkaar tot taakafspraken moeten komen, maar ook met de eerstelijnszorg, de residentiële ouderzorg en de thuiszorg zal nauwer moeten samengewerkt worden. Met de sterk groeiende populatie van 85-plussers zal het ook daar een kwestie zijn voldoende capaciteit te kunnen aanbieden.

Innovaties zullen noodzakelijk zijn en verwachten we vooral in alternatieve zorgvormen om na een acute opname in het ziekenhuis niet langer dan noodzakelijk een "duur" bed in beslag te nemen. Daarnaast zal elke vorm van **telegeneeskunde** moeten aangemoedigd worden. Hierbij denken we aan monitoring van op afstand van risicogroepen. Echter zullen hier ook wetswijzigingen nodig zijn om dit in praktijk medico-legaal mogelijk te maken. ■

foto: ©AZ Sint-Lucas

foto: ©AZ Sint-Lucas

Wie zien de zorginstellingen als hun innovatiepartners?

Innovatie en samenwerking zijn de drijvende krachten

Innovatie is van alle tijden en door de digitalisering van onze omgeving in de laatste decennia lijken de mogelijkheden eindeloos. Ook binnen de zorgeconomie zijn de verschillende actoren daar niet ongevoelig voor. Met de introductie van nieuwe producten, diensten en technologieën worden processen efficiënter en goedkoper gemaakt en ontstaan nieuwe organisatiemodellen.

Robots in de zorg, intelligente telecomcommunicatiesystemen, het elektronisch patiëntendossier, wearables, intelligent textiel, dwaaldetectiesystemen,... zijn slechts enkele voorbeelden van technologische vernieuwing in de zorg die in volle ontwikkeling zijn of de testfase al zijn gepasseerd.

Uit een bevraging van de POM in 2013 bij de West-Vlaamse zorginstellingen met een responsgraad van 25%, bleek dat naast meer middelen (32%) en meer mensen (35%) de zorginstellingen ook innovatie (33%) als essentieel zagen om zorg betaalbaar te houden. Daarbij werd vooral gedacht aan innovatie op het vlak van infrastructuur (26%) en logistieke processen (23%). Ook IT (20%) werd aangegeven als een belangrijk thema binnen innovatie.

Dat er zeker bereidheid is om te innoveren bij zowel zorgactoren als toeleveranciers werd duidelijk uit een tweede bevraging¹ in 2014 rond innovatie en samenwerking binnen de zorgeconomie. Daaruit bleek

” 98% van de zorginstellingen in West-Vlaanderen staat open voor samenwerking met bedrijven om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen of uit te testen

dat quasi alle zorginstellingen bereid zijn om samen te werken met bedrijven om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen en dat 81% van die zorginstellingen daadwerkelijk actief bezig is met innovatie.

Aan de andere kant bleek uit de bevraging van 2013 dat de bedrijven eigenlijk maar op de derde plaats kwamen toen gevraagd werd aan de zorginstellingen wie ze als belangrijke innovatiepartner

zagen. Omgekeerd weet een deel van die bedrijven niet altijd hoe ze kunnen inspelen op noden in de zorgsector.

De eerste stap zetten

Hoewel de bedrijven heel wat expertise en knowhow in huis hebben, die misschien niet noodzakelijk werd ontwikkeld voor de zorgsector, kan die kennis, na analyse en evaluatie, ook aangewend worden om specifieke zorgnoden te beantwoorden. Er is binnen de zorgeconomie zeker een rationale in de vorm van kostenbesparing om de inspanningen rond innovatie te bundelen. Het is duidelijk dat de bedrijven en zorginstellingen op dat vlak elkaar veel meer moeten kunnen ondersteunen.

Uit de enquête van 2014 bleek dat toch nog behoorlijk wat bedrijven en organisaties de uitdagingen en opportuniteiten in de zorgeconomie niet kennen of niet weten hoe ze er mee moeten omgaan. Door deze lacune missen de bedrijven kansen. Nochtans kunnen ze acties ondernemen die leiden tot een betere kennis van de noden in de zorgsector.

Een eerste stap kan gezet worden door te gaan netwerken en infosessies (over innoveren, rond financiële steunmaatregelen voor innovatie, innovatieve arbeidsorganisatie,...) bij te wonen. Die worden regelmatig georganiseerd door VOKA, Unizo, Trefpunt Zorg, POM West-Vlaanderen, het Innovatiecentrum West-Vlaanderen, ...

Als intermediërende organisatie onderneemt het **Microsoft Innovation Center** in Kortrijk heel wat initiatieven om bedrijven aan te zetten tot innovatie, vanuit een IT-invalshoek. Dit doen ze onder andere door te zoeken naar een match tussen vraag en aanbod op vlak van innovatieve IT in de zorgsector

en well-being. Daarnaast gaan ze de toekomstige afzetmarkt sensibiliseren voor nieuw ontwikkelde technologie. Ook bij studenten probeert het MIC het ondernemerschap aan te wakkeren.

Trefpunt Zorg is een netwerkplatform voor organisaties uit zorg en bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden die zich richten op de zorgsector.

” Bedrijven kunnen met hun product of dienst actief inspelen op opportuniteiten in de zorgeconomie via een netwerk, opleidingen, workshops of projecten,...

VOKA West-Vlaanderen organiseert **Zorg ScOUT!ng** en **PLATO Toeleveranciers Zorg**. Dat laatste is een initiatief dat zich specifiek richt naar KMO-bedrijfsleiders die toeleverancier zijn van de zorgsector (diensten en/of productie) of dit willen worden. Het is een lerend netwerk waarin bedrijfsleiders op een praktische en actieve manier gedurende een traject van 1 jaar met een 15-tal collega-ondernemers elke maand kennis en ervaringen delen rond dit thema.

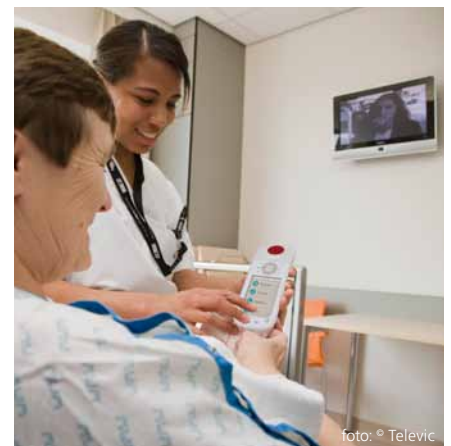

foto: © Televisie

Een organisatie als het **Innovatiecentrum** organiseert heel wat initiatieven om innovatie te stimuleren:

- Workshops rond intellectuele eigendom, opmaken van een business model, lean canvas,...
- Individuele adviesbegeleiding bijvoorbeeld bij het structureren van een projectidee, organiseren van een brainstorm, over intellectuele eigendom, bekomen van steunmaatregelen,...
- Aanbrengen van de nodige kennis en het opzetten van samenwerking met kennisinstellingen
- ...

Eerst leren stappen en dan leren lopen

Bedrijven die al initiatief hebben genomen om binnen de zorgeconomie business te genereren, en die een vrij goed beeld hebben van waar ze naar toe willen, maar daar weinig succes mee hebben, kunnen hun licht opsteken bij organisaties zoals

het Innovatiecentrum West-Vlaanderen of iMinds voor digitale innovatie.

iMinds, het digitale onderzoekcentrum van Vlaanderen, zet in op digitale zorginnovatie. Dit gaat van fundamenteel academisch onderzoek tot het naar de markt brengen van concrete oplossingen die een maatschappelijke én economische meerwaarde kunnen betekenen voor het Vlaamse zorg- en gezondheidssysteem. De organisatie heeft verschillende programma's waar bedrijven kunnen op inspelen:

- Health Lab met aandacht voor het testen van software en interoperabiliteit
- HICS projecten zijn innovatie coöperatieve projecten voor de zorgsector
- ICON projecten omvatten toegepast onderzoek voor industrie en zorgsector

De intermediërende rol van Innovatiecentrum helpt bedrijven met individuele coaching en doet dit door

partnermatching, door te helpen met een innovatiestrategie of het scherp stellen van een business model,... Daarnaast biedt het Innovatiecentrum ook begeleiding naar steunmaatregelen.

Via concrete innovatietafels wil de **Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij (POM) West-Vlaanderen** complexe samenwerkingsverbanden faciliteren. Die samenwerking kan later uitmonden in specifieke projecten, al dan niet ondersteund door middelen van de overheid. ■

¹ De tweede enquête van 2014 werd verstuurd naar 281 vestigingen van woonzorgcentra, 14 algemene ziekenhuizen en 188 bedrijven. De responsgraad bij de zorginstellingen was 34%, de responsgraad bij de bedrijven was 26,6%.

Inge Taillieu en Hans Ryckebusch,
POM West-Vlaanderen

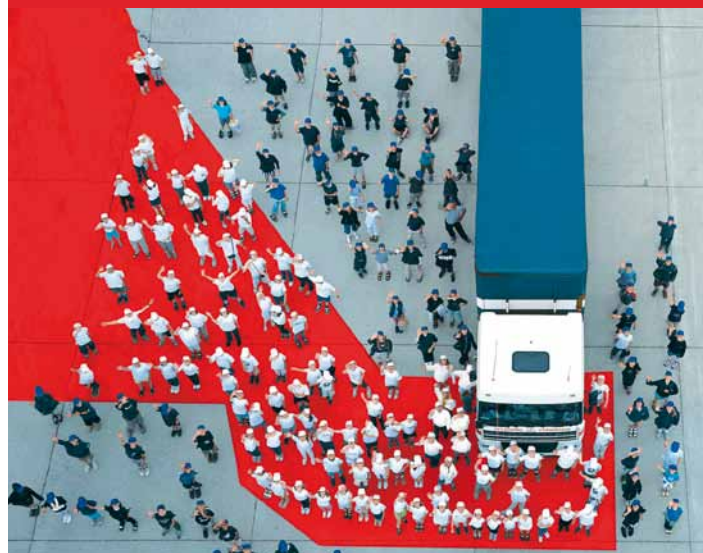
Bezorgd om veilig vrachtverkeer?

Bestel de dodehoeksticker!

Om de fietsers nog meer te wijzen op de gevaren van het inhalen van een vrachtwagen, ontwikkelde het provinciebestuur van West-Vlaanderen een sticker op A3-formaat. Kleef die achteraan de oplegger van je vrachtwagen.

Precies in de dode hoek. Net daar waar de fietser moet gewaarschuwd worden. Doe mee en kleef die sticker! Bestel ook folders met tips voor vrachtwagenchauffeurs.

www.letopvoordedodehoek.be

**Hou afstand!
Blijf ver
achter mij.**

www.let op voor de dode hoek.be

west-vlaanderen
de gedreven provincie

V.l. Evenster Pross, provinciebestuur West-Vlaanderen, Afdelingschef 6, 8200 Brugge - 2015

Consortium Patient Room of the Future verenigt bijna 300 bedrijven, onderzoekers en zorgmensen

Zorg en technologie voeren één strijd

Roel Jacobus • economiejournalist

“De gouden sleutel van het succes van ons innovatieplatform **Patient Room of the Future** ligt in de link tussen zorg, research en bedrijven”, vertelt **Jan Van Hecke**. De gedelegeerd bestuurder van **Boone International uit Poperinge** en mentor achter **PRoF** bouwde de voorbije zes jaar geduldig aan een consortium van bijna 300 mensen uit bedrijven, zorginstellingen en onderzoek.

Aan de oprichting van het consortium **Patient Room of the Future (PRoF)** in 2009 ging een lange, diepgaande denkoefening vooraf door ondernemer Jan Van Hecke, die in 1985 meubelbedrijf **Boone International in Poperinge** overnam. *“Al kort nadien zocht ik naar toegevoegde waarde om te kunnen overleven in de strijd tegen de goedkope meubelproductie uit het oosten. Ik vond een nieuwe markt in plaatsbesparend meubilair, onder meer opklapbedden voor appartementen. Daarnaast stelde ik een - volledig vrouwelijk - ontwerpteam aan, dat zijn meerwaarde bewees in zowel gebruiksgemak als esthetiek.”*

Het opzet slaagde maar Van Hecke keek nog verder. “Iedereen eindigt zijn leven in een kleine woonruimte, dat kan zowel thuis als in een zorginstelling zijn. Om op deze markt te kunnen innoveren, moet je rekening houden met de niet-commerciële waarden van de overheid en zorgsector. Met veel geduld en verstandhouding verkende ik vanaf 2005 de weg die vier jaar later tot de oprichting van PRoF leidde. Van bij aanvang hield ik voor ogen dat 90% van de leden zorg- en onderzoeksinstellingen moesten zijn en slechts 10% commerciële bedrijven, die bovendien complementair moesten zijn. Sinds 2009 ging het van zeven naar dit jaar bijna 300 leden.”

In 2010 stelde het consortium PRoF haar eerste project voor: een vernieuwd concept van de patiëntenkamer. In 2011 volgde de Personalized Residence of the Future (levenslange woning), in 2012 de ontvangstkamer van de toekomst, in 2013 de Private Care Room of the Future en in september 2014 de Recovery Room of the Future. Dat jongste project doet denken aan business seats in een vliegtuig, waar ook de inspiratie gehaald

werd voor enerzijds een gebogen wand met ‘vliegtuigraampjes’ en anderzijds een muur met wolkenpanorama.

Valerie Dhaeze, hoofd van het ontwerpteam: “Hiermee spelen we in op de toenemende vraag naar daghospitaisatie. De uitdaging bestond erin om veel mensen samen te plaatsen waarbij de dagpatiënten aangenaam kunnen verblijven en het ziekenhuispersoneel aangenaam kan werken. Het concept bestaat uit half open cocons van 2 op 2,5 meter die privacy en comfort garanderen terwijl het personeel het overzicht behoudt. De patiënt ligt niet langer in een bed maar in een luxezetel met entertainment bij de hand. De medische apparatuur werd haast onzichtbaar geïntegreerd.”

Hoe zijn de reacties op de Recovery Room of the Future?

Jan Van Hecke: “Het leverde ons de grootste media-aandacht en trekt het meeste bezoekers. Vorig jaar mochten we in de permanente opstelling van alle projecten in Poperinge 3.000 mensen verwelkomen, dit jaar zitten we op koers naar 4.000. Twee instellingen toonden al interesse om de Recovery Room of the Future te integreren, met name het Jan Ypermanziekenhuis in Leper en het UZ Gent. Dit is zéér snel.”

Hoe kon dit consortium ontstaan en bloeien in West-Vlaanderen?

Jan Van Hecke: “Een blinde ziet dat hier een voedingsbodem voor ondernemerschap en innovatie aanwezig is. Deze open geest zie je ook bij tal van zorginstellingen. Daarnaast telt deze provincie sterke technologische bedrijven. De creatie van een link tussen mensen uit de zorg, onderzoek en bedrijven is een sleutel van steeds meer goudwaarde. Na zes jaar speelt ook een vermenigvuldi-

gingseffect. Niet alleen komen er meer bezoekers, ook de leden werken steeds sneller en actiever samen. Dankzij de crescendo resultaten krijg je een winning spirit in een organisatie.”

Wat is de economische return voor de deelnemende bedrijven?

Jan Van Hecke: “Een totale economische return voor alle deelnemende bedrijven valt moeilijk te berekenen. Bovendien is de economische waarde slechts een deel van het verhaal. Het maatschappelijke effect staat voorop. Akkoord, de bedrijven worden er beter van want anders zouden ze niet blijven investeren. Maar we moeten zeer goed opletten dat die andere 90% deelnemers uit de zorg en onderzoek voortdurend aan hun trekken blijven komen. Zorgmensen zijn helemaal niet bezig met commerce, integendeel: zij willen tot de laatste euro besteden aan zo goed mogelijke zorg.”

Internationalisering wenkt

Op het World Creativity Forum in november in Kortrijk mocht Jan Van Hecke aan een 2.500-koppig publiek toelichting geven over het tweede, minder bekende immateriële luik van PRoF.

Jan Van Hecke: “We ontwikkelden een ‘denkpad’ om bepaalde mentale barrières te doorprikken. Bijvoorbeeld met een beperkt aantal juiste sleutelwoorden kun je elke Vlaming overtuigen om vrijwilliger te worden. Mijn toelichting over deze methode voor ‘social design’ op het World Creativity Forum levert tot vandaag een niet aflatende stroom van wereldwijde interesse. Zopas startten we een tweede dergelijk project tegen vereenzaming, een toenemende kwaal in onze maatschappij. We helpen zoeken naar twee, drie sleutelwoorden die iedereen kunnen aanzetten om uit de put te klauteren.”

Wat wordt het volgende architecturale project?

Jan Van Hecke: "Tegen het voorjaar van 2016 bouwen we een project gericht op meerdaagse patiënten. Uitdagingen daarin zijn de strijd tegen het groeiende probleem van de ziekenhuisbacteriën, het omgaan met meer zware operaties wegens de verouderende bevolking, de opnames van meer dementerenden, enzovoort. Dit wordt opnieuw een typisch PRoF-project dat oog heeft voor zowel de industriële als de maatschappelijke belangen, en

mikt op concreet toepasbare oplossingen. Daarnaast hopen we tegen dit najaar de eerste luikjes voor internationalisering van PRoF te kunnen openzetten."

Legt u ook een link naar het onderwijs?

Jan Van Hecke: "Wij werken mee aan de nieuwe opleiding 'zorgtechnologie' die Hogeschool Vives vanaf het komende academiejaar in Kortrijk organiseert. PRoF beschreef de leemte tussen ingenieurs en zorgkundigen. Technologie kan een grote rol spelen om bijvoorbeeld de

vereenzaming te helpen doorprikken. In tijden van besparingen in het onderwijs is dit een van de weinige nieuwe richtingen die door de Vlaamse overheid aanvaard werd. Sinds september 2014 steunen wij een leerstoel aan de Universiteit Gent, wat voor een puur commerciële organisatie niet mogelijk zou zijn." ■

Meer informatie over het zorgtoeleveringsbedrijf Boone International vindt u in de tabletversie.

► www.prof-projects.com

Jan Van Hecke: "Een blinde ziet dat in West-Vlaanderen een voedingsbodem voor ondernemerschap en innovatie aanwezig is, niet alleen bij de bedrijven maar ook bij onderzoekers en zorginstellingen."

Samen innoveren onder de kerktoeren

Het consortium PRoF neemt alleen firma's op die complementair zijn en die een meerwaarde betekenen. Bijvoorbeeld meubelfabrikant Extremis (Proven) paste zijn Hopper-bank aan zodat een rolstoelgebruiker gemakkelijk en niet-stigmatiserend kan plaatsnemen. Modular Lighting (Roeselare) integreerde zijn beklede Spock-armatuur. Andere West-Vlaamse deelnemers zijn o.m. audiovisuele dienstverlener Anamorf (Wevelgem), meubelfabrikanten Durlat (Izegem) en Haelvoet (Ingelmunster), interieurinrichter Groep Kordekor (Kortrijk), studiebureau Ingenium (Brugge), inoxschrijnwerkerij Inonline-Lannoo (Ingelmunster), telecomintegrator Telecom-IT (Beernem), audiovisuele systeemintegrator Tele-Signal Electronics (Harelbeke), integrator van communicatiesystemen voor de zorgsector Televic Healthcare (Izegem), elektrotechnisch installateur Westelec (Ieper) en de architecten Boeckx (Oostende) en Buro II & Archi+I (Roeselare).

Fusiegroep staat voor 825 medewerkers en 15 zorglocaties

Curando vzw zet in op innovatie in woon- en thuiszorg

Met een team van 825 medewerkers en 15 zorglocaties verspreid over West-Vlaanderen zet woon- en thuiszorggroep Curando vzw in op innovatie, op optimalisering en uitbreiding van zijn infrastructuur en op de uitbouw van de vrijwilligerswerking. Ook de eigen thuisverplegingsdienst Cura, met zwaartepunt in Brugge, wordt verder geografisch ontplooid. Curando heeft de grote ambitie om in de periode 2015-2018, 57 miljoen euro te investeren in renovatie en nieuwbouw.

Jan-Bart Van In

Curando vzw is sinds maart 2015 de nieuwe naam van de zorgorganisatie **OLV van Zeven Weeën**, die in 2014 een fusie aanging met de Brugse thuiszorginstelling Cura vzw. Met een jaaromzet (in boekjaar 2013) van **33 miljoen euro**, een actuele tewerkstelling van 825 medewerkers (597 in voltijdse equivalenten) en ruim 15 zorglocaties behoort Curando tot de 3 grootste private woonzorgcentrakoepels in West-Vlaanderen. Het 'hoofdkwartier' van Curando blijft gevestigd in Ruiselede waar de centrale diensten steunen op een team van 19 medewerkers onder leiding van **algemeen directeur Dirk Lips**.

De capaciteit van de zeven woonzorgcentra ligt vandaag op **821 woonentiteiten** en de 4 centra voor kortverblijf kunnen **115 klanten** opvangen.

De vzw Bejaardenzorg OLV van 7 Weeën werd in 1991 opgericht door de gelijknamige kloostercongregatie in Ruiselede. Bij de oprichting behoorden zes rust- en verzorgingstehuizen tot de vzw, verspreid over de provincie West-Vlaanderen (Brugge, Beernem, Ruiselede, Dentergem en Heestert). De voorbije 24 jaar evolueerden de voorzieningen tot woonzorgcentra en werd de dienstverlening uitgebreid met assistentiewoningen, dagverzorgingscentra, centra voor kortverblijf en een lokaal

dienstencentrum.

Paul De Meulemeester (voormalig CEO van Bekaert Textiles) voorzitter-bestuurder van de vzw Curando: "We opereren vanaf nu in vijf woonzorgzones. De vzw heeft zich tot doel gesteld om de diverse dienstverleningen op geïntegreerde wijze aan te bieden in alle woonzorgzones. Zo engageert de vzw zich tot een zorgtraject dat vertrekt vanuit de thuiszorg en over de aanvullende zorgformules kortverblijf, dagverzorging, lokaal dienstencentrum en assistentiewoningen tot en met de residentiële zorg reikt.

Met deze reorganisatie is het ons objectief - met een brede waaier aan zorgvormen en met als eerste doel mensen langer te laten thuis wonen - koploper te worden in zorg in West-Vlaanderen. Deze strategie komt ook overeen met de visie met betrekking tot 'vermaatschappelijking van de zorg' van huidig minister van Welzijn, Jo Vandeuren."

Innovatie met wetenschappelijke begeleiding

Algemeen directeur Dirk Lips: "Onze organisatie zet de volgende jaren in op vier speerpunten: innovatie, bouwprojecten, vrijwilligerswerking en de verdere uitbouw van Cura vzw (zie kaderstuk).

foto: ©Norbert Maes Ruiselede

Qua innovatie introduceren we, onder wetenschappelijke begeleiding, nieuwe technieken (zoals verzorgend wassen), nieuwe producten (matras- en kussenovertrekken) en medicatie-opvolging. Voor medewerkers en vrijwilligers worden nieuwe dienstverleningen uitgewerkt onder meer rond het was- en strijkaanbod.

Onze bestaande vrijwilligerswerking wordt verder uitgebouwd en aangevuld met nieuwe projecten zoals 'Gemeenschapsmunt' in Brugge en Zedelgem en 'Toekomstfonds' in Beernem.

Een andere uitdaging is het uitbouwen van nieuwe samenwerkingsverbanden.

Curando heeft ook een zwaar programma aan bouwprojecten in petto?

Dirk Lips: Voor elk gebouw dat niet meer aan de hedendaagse normen voldoet, is een nieuwbouwplan uitgewerkt.

Ons investeringsprogramma voor de periode 2015-2018 bedraagt circa 57 miljoen euro verspreid over zeven locaties. Daarvan zijn reeds 2 projecten in uitvoering: de renovatie van ons grootste woonzorgcentrum (wzc) Marialove in Heestert (200 woongelegenheden, investering 13 miljoen euro) en de uitbreidingsniewbouw (75 woongelegenheden) van WZC Westervier in Sint-Kruis-Brugge (in gebruik genomen op 13-01-2015). Die operatie wordt gevolgd door de renovatie van de oude vleugel van Westervier (40 wgl) die operationeel moet zijn in september 2015.

De realisatie van vijf andere investeringsprojecten hangt af van het verkrijgen van groen licht van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid met bouwsubsidies van het Vlaams

Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA).

Gaan deze investeringen samen met een verhoging van de opvangcapaciteit?

Dirk Lips: Ja, bij Westervier is er een uitbreiding met 40 woongelegenheden en bij WZC Marialove mikken we op 9 of 33 extra entiteiten afhankelijk van de eventuele VIPA-subsidiëring. Met ons plan voor de realisatie van een lokaal dienstencentrum in het beschermd pand Huis Maes te Oedelem, breiden we ook ons aantal locaties uit.

Met onze reorganisatie is het ons objectief om koploper te worden in zorg in West-Vlaanderen. Dit via een brede waaier aan zorgvormen en met als eerste doel mensen langer te laten thuis wonen...

Welke zijn de mogelijke obstakels in de verdere ontplooiing van Curando?

Dirk Lips: We moeten onze organisatie versterken en we zijn genooddaakt om flexibeler te worden onder andere door te automatiseren. Onze grootste bekommernis is het eventuele wegvallen of terugschroeven van de subsidies van VIPA, die nodig zijn voor de optimalisatie van onze infrastructuur en voor het realiseren van nieuwbouwprojecten. Het is niet uitgesloten dat we moeten uitkijken naar alternatieve financiering.

Ook de schaarste aan competent personeel op de arbeidsmarkt speelt ons parten. ■

"We zien het Wit-Gele Kruis niet als een concurrent"

Thuiszorgorganisatie Cura, opgericht door private ondernemers in 1993 en overgenomen door Bejaardenzorg OLV van 7 Weeën in 2003, werd in 2014 volledig geïntegreerd in Curando. Cura stelt 56 mensen tewerk (37,5 in VTE) en verzorgde in 2014 gemiddeld 338 patiënten per maand. Dat is een stijging van ruim 20% in vergelijking met 2011 toen het maandgemiddelde op 280 patiënten lag.

De integratie van Cura binnen Curando is opmerkelijk omdat dit een heel andere activiteit is dan het beheer van woonzorgcentra die de 'core business' is van Curando.

Waarom deze strategische keuze?

Algemeen directeur Dirk Lips: "Ouderen willen zo lang mogelijk thuisblijven en we stellen vast dat er evenveel zwaar zorgbehoevende bejaarden thuis verblijven als in de residentiële voorzieningen. Door onze nieuwe visie en structuur kunnen we een "geïntegreerd aanbod" doen. Het gaat hier niet alleen over 'beheer' maar veeleer over een 'dienstbaarheid' op mensenmaat, met de focus op het welzijn van elke individuele zorgvrager. De thuisverpleging Cura is aldus één van de 6 schakels in ons "traject van zorg" en de synergie van de 6 formules is hiervan een logisch gevolg".

Cura was voorheen vooral toegespitst op de Brugse regio maar wordt verder geografisch uitgebreid (ontplooid), waardoor de concurrentie met het Wit-Gele Kruis (die ook tot de christelijke zorgkoepel behoort) nog zal verscherpen. Waarom deze keuze?

Dirk Lips: "Het Wit-Gele Kruis zien we zeker niet als een concurrent. Temeer daar elke bewoner (onder andere van onze serviceflats) altijd de vrijheid heeft om de keuze te maken van wie hij of zij thuisverpleging wenst. Wij zijn aldus één van de spelers op de markt, naast de vele andere. Toch is onze keuze om thuisverpleging Cura te integreren in elke woonzorgzone, ingegeven door de gedachte van een geïntegreerd aanbod. Door onze expertise op de diverse domeinen van 'wonen – leven en zorgen', kunnen we de vragen van de doelgroep ter harte nemen doorheen de thuiszorg en kunnen we hen ook terdege begeleiden en ook oplossingen voorstellen binnen Curando, aan de hand van onze 6 formules én dicht in hun buurt. Wij hebben met de thuisverpleging Cura heel wat expertise hierin en willen dit verder aanwenden binnen onze 5 woonzorgzones. "

VIVES start unieke bacheloropleiding zorgtechnologie

Hogeschool VIVES start vanaf september 2015 met een gloednieuwe bacheloropleiding in zorgtechnologie aan de **campus Kortrijk**. Die opleiding is uniek voor Vlaanderen.

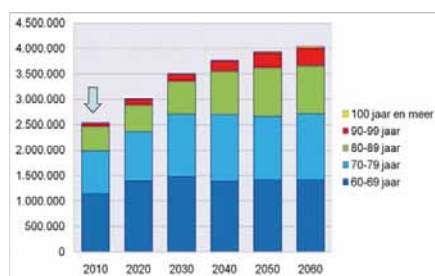
De technologische ontwikkelingen in onze maatschappij winnen steeds meer aan belang en hebben ook hun intrede gedaan in de gezondheidszorg en de welzijnssector. De groep personen die steeds meer zorg en begeleiding nodig heeft is in Vlaanderen nog aan het toenemen.

Enkele cijfers

Tegen 2050 verwacht men dat 1/3 van de Europese bevolking ouder zal zijn dan 60 jaar. Velen onder hen zullen lijden aan dementie, chronische aandoeningen, kanker, reuma, diabetes mellitus, CVA, cardiovasculaire problemen,... De hiermee gepaard gaande kosten worden geschat op 192 miljard euro per jaar voor de ganse EU.

Tabel 1

Bevolkingsvooruitzichten voor de Belgische bevolking voor de periode 2010-2060.

De provincie **West-Vlaanderen** wordt als eerste provincie geconfronteerd met de diverse uitdagingen die de vergrijzing met zich brengt.

Daarnaast wordt ook hier vastgesteld dat de zorgvraag verandert. De zorgvragers van morgen wensen immers zelf de regie in handen te hebben, aangepast aan hun wensen en behoeften. Zo willen ze onder meer zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Deze trends en factoren maken dat West-Vlaanderen de ideale locatie is om diverse producten en diensten te ontwikkelen en te testen die inspelen op de veranderde en stijgende zorgvraag.

Er komt sterke druk te staan op de steeds beperkter wordende financieringskanalen van de overheid. We moeten dus met minder middelen en personeel het zorgaanbod en de kwaliteit blijven garanderen.

Vlaanderen, en meer bepaald West-Vlaanderen, wil tot één van de topregio's behoren inzake zorgtechnologie. In de nota 'Op zoek naar zorg & welzijn ecosysteem 2020 op basis van de wet van de stimulerende voorsprong', formuleert **Flanders' Care** o.a. dat een efficiëntere zorg mede gerealiseerd kan worden door het effectief en efficiënt inzetten van de technologie in de verschillende fases van het zorgproces.

Opleiding voor wie?

De bachelor in zorgtechnologie zal de ideale persoon zijn om projecten uit te werken die ervoor zorgen dat:

- de mensen langer thuis kunnen blijven (door o.a. advies te verlenen inzake levensloopbestendig wonen, introductie van zorgondersteunende technologie ...)
- de zorgvraag in de acute fase optimaal en efficiënt kan worden opgevangen (door gebruik te maken van sensortechnologie, arbeidsondersteunende middelen,..., die ook de hulpverlener ten goede komen)

De opleiding richt zich tot creatievelingen die daarnaast interesse hebben voor technologie en zorg. De professionele bachelor in zorgtechnologie leert de noden van individuele zorgvragers in kaart brengen en biedt (technologische) oplossingen op maat om de levenskwaliteit van de zorgvrager te verhogen. Hij leert ook de arbeidsomstandigheden verbeteren van mensen die in de zorg werken.

Daarnaast leert hij samenwerken met andere disciplines en projectvoorstellen

uitwerken, zowel binnen een bedrijf als in een zorginstelling om technologie en zorg op elkaar af te stemmen. De afgestudeerde zal een '**zorgtechnoloog**' zijn, die deskundig is in de verschillende disciplines en de verschillende deelaspecten van de realisatie, het beheer, het advies en de communicatie over zorgtechnologische projecten in de ruimste zin van het woord.

Opleidingsprogramma

De bachelor in zorgtechnologie start met een kennismaking met gezondheid en welzijn en onderzoekt hoe verschillende zorg- en welzijnsorganisaties functioneren. Dit doet hij niet alleen theoretisch maar ook via een snuffelstage op het terrein. Hij voert er ook de eerste praktijkopdrachten uit.

Gaandeweg proeft de student van technologie en bedrijfskunde en verdiept hij zich in productaanpassingen en -ontwikkeling voor zorg en welzijn. Dit doet hij via projectwerking en bezoeken aan bedrijven en beurzen.

Voor de bachelorproef tijdens het laatste jaar, werkt de student een project uit voor een bedrijf. Hij werkt er mee aan een creatieve oplossing om zorgtechnologie te optimaliseren op maat van de cliënt.

Jobmogelijkheden

Het diploma biedt toekomstmogelijkheden in o.a. technologische bedrijven, zorginstellingen, revalidatiecentra, centra voor personen met een beperking, kennis- en onderzoekscentra, mutualiteiten en verzekeringsmaatschappijen, studiebureaus technieken, overheid en dienstencentra zoals OCMW en thuiszorgwinkel en ziekenhuizen.■

► www.vives.be

(JBVI)

Een toeristische regio is aantrekkelijker als niemand uit de boot valt!

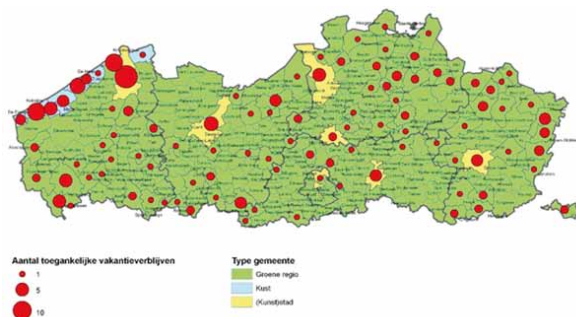
Ester Sys • onderzoeker en gastdocent VIVES University College

Vakantie wordt vandaag beschouwd als een basisbehoefte. Toch is het niet voor iedereen even evident om hierin te participeren. Een steeds groter wordende groep mensen, zoals ouderen, zieken en personen met een beperking, ervaart problemen bij dagdagelijkse activiteiten en dus eveneens tijdens hun vrijetijdsbesteding. De groei van deze groep zorgbehoevenden en de stijgende aandacht voor zorg en welzijn biedt dan ook opportuniteiten voor de toeristisch-recreatieve sector. Steeds meer toeristen hebben nood aan zorg en/of faciliteiten die hen het reizen en verblijven vergemakkelijken en mogelijk maken. Het is voor de toeristische sector van belang om op deze snel groeiende doelgroep in te spelen en deze nieuwe marktkansen te benutten. Dit is ook waar het 'toerisme voor allen'-decreet onder meer naar streeft.

Toegankelijkheid en zorg zijn echter binnen toerisme nog steeds een vrijwel ongekend thema. Onderzoek van het **Expertisecentrum Business Management van VIVES** tracht hier meer inzicht in te verwerven, dit door de vraag- en aanbodzijde onder de loep te nemen. Er werd daarbij vooral gefocust op de logiesector.

De meerderheid van de vakantiegangers

met een beperking en/of zorgnood geeft aan dat ze toegankelijkheidsbelemmeringen ervaren in vakantieverblijven (74%) en in de omgeving van het vakantieverblijf (69,1%). Gelukkig bestaat er in Vlaanderen wel al een toegankelijk aanbod aan vakantieverblijven, zij het heel beperkt. Iets meer dan 200 verblijven beschikt over een toegankelijkheidslabel, elk van deze verblijven heeft minstens één toegankelijke kamer (zie afbeelding). De provincie West-Vlaanderen beschikt over het grootste aantal vakantieomgankelijkheden (42,5%) voor mensen met een beperking, de helft daarvan ligt aan de kust. ■

De complete tekst van dit artikel vindt u op onze tableteditie. Voor meer info over het onderzoek kan u terecht bij Ingrid.frenier@vives.be, coördinator-onderzoeker VIVES Business Management

Westtoer op zoek naar kandidaten voor West-Vlaamse Toerismeprijzen

Op maandag 28 september 2015 reikt het provinciebedrijf Westtoer in het Perron in Ieper voor de zesde maal de West-Vlaamse Toerismeprijzen uit. Voor de editie 2015 presenteert Westtoer drie categorieën: prijs van verdienste, innovatie- en creativiteitsprijs en beste toeristische ondernemer uit elke West-Vlaamse toeristische regio

Gedeputeerde Franky De Block, voorzitter van Westtoer:

"De prijzen zijn een eerbetoon voor de ganse toerismesector. Westtoer reikt de prijzen uit aan toeristische organisaties, bedrijven of personen die de voorbije drie jaren een voortrekkersrol speelden op het vlak van toerisme en/of recreatie in West-Vlaanderen. Onze provincie blijft een boegbeeld van het toerisme in Vlaanderen. De economische impact zorgt een omzet van ruim 3 miljard euro en voor een tewerkstelling van circa 50.000 voltijdse jobs. Naast de authenticiteit wordt ook de zin voor vernieuwing in het Brugse Ommeland, de Westhoek, de Leiestreek en aan de Kust, door de hedendaagse vakantiegangers nog altijd fel geapprecieerd."

De West-Vlaamse Toerismeprijzen omvatten drie verschillende categorieën.

Stefaan Gheysen, directeur van Westtoer: "Met de Prijs van verdienste willen we de persoon belonen die de afgelopen drie jaar een structurele bijdrage leverde aan de ontwikkeling van het receptief toerisme of op het gebied van recreatieve ontwikkeling in West-Vlaanderen. Ook het meest innovatieve en creatieve project op vlak van receptief toerisme of openluchtrecreatie in West-Vlaanderen wordt bekroond. Voor de eerste keer reiken we ook een prijs uit aan de vier beste toeristische ondernemers,

één per West-Vlaamse toeristische regio."

Op de website www.westtoer.be/toerismeprijzen kan een formulier tot kandidatuurstelling gedownload worden.

Nog tot 24 april 2015 kunnen kandidaturen voorgedragen worden.

Dienstenchequebedrijf GreenHouse blijft groeien op eigen kracht

GreenHouse Dienstencheques (Aldron nv) met hoofdkwartier in Waregem, versterkt zijn positie als één van de grootste onafhankelijke dienstenchequebedrijven in Vlaanderen met de opening van 3 nieuwe kantoren en de aanwerving van 300 extra huishoudhulpers. De onderneming staat naar verluidt niet langer te koop.

GreenHouse Dienstencheques werd samen met de introductie van de dienstencheques opgericht in 2003. Het bedrijf evolueerde tot een professioneel gerunde onderneming met begin 2015, 2.800 werknemers en 27 kantoren. Aldron nv, de onderneming achter GreenHouse, realiseerde in 2013 een omzet van 51 miljoen euro, een nieuwe groei van 20% in vergelijking met 2012. De personeelskosten stijgen echter in verhouding meer dan de bedrijfsopbrengsten.

GreenHouse engageert zich om in 2015 300 extra arbeidsplaatsen te creëren voor huishoudhulpers. Daarvoor wordt het kantorennetwerk (met nieuwe vestigingen in Limburg en Antwerpen) uitgebreid naar 30 én zijn er ook bijkomende vacatures voor bedienden. Dit engagement komt er omdat de Vlaamse regering extra zuurstof geeft aan de sector van de dienstencheques. Maar ook omdat er door de professionalisering

steeds meer malafide of zwakkere dienstenchequebedrijven verdwijnen.

Philip Nicholson, afgevaardigd bestuurder van GreenHouse:

"Ons beleid concentreert zich op drie 'werven': kwaliteit van de dienstverlening, een perfecte administratie en een persoonsgerichte communicatie. Een belangrijk aspect is de continue vorming en begeleiding van zowel de huishoudhulpers als het omkaderend personeel.

De sector van de dienstencheques professionaliseert in snel tempo. De strikte overheidsreglementering en de toegenomen sectorale akkoorden verplichten bedrijven tot efficiënt en nauwgezet werken. Sinds november 2014 is het aantal dienstenchequebedrijven in België met 50 verminderd. In Vlaanderen waren er dat in diezelfde periode 15. Maar dit is eigenlijk géén slecht nieuws. De toegenomen professionalisering komt ten goede aan de gebruikers en de werknemers. Zij willen genieten

van een degelijke dienstverlening, correcte afspraken en financieel stabiele ondernemingen. Ook voor de overheid biedt deze afslanking voordelen: de sector wordt transparanter en zo beter beheersbaar.

Cowboytoestanden zijn gedoemd om te verdwijnen".

Nieuwe aandeelhoudersconstellatie

Ook intern kende GreenHouse recent een aantal verschuivingen. **Christophe Vanhaute**, die de onderneming samen met Philip Nicholson opstartte, heeft het bedrijf als manager en als aandeelhouder in juli 2014 verlaten om nieuwe horizons te bewandelen. Venture Capital fonds Vectis, dat in de oude constellatie 50% van de aandelen aanhield, verlengt zijn rol als vennoot via het fonds Vectis II en de West-Vlaamse familie Van Ryckegem-Van Dorpe maakte zijn intrede als stille vennoot.

Is de groei van de jongste drie jaar er gekomen op eigen kracht of ook via overnames?

Philip Nicholson: "Enkel op eigen kracht. GreenHouse heeft diverse overnames bestudeerd maar we kwamen telkens tot de slotsom dat de aangeboden operaties niet opportuun waren.

Drie jaar geleden was er een mandaat voor het zoeken naar een overnemer voor Greenhouse? Is dat vandaag nog aan de orde?

"Neen. Er is vandaag bij geen van beide partijen (aandeelhouders) behoefte om de samenwerking te beëindigen, wel integendeel. De samenwerking met Vectis is gestart in 2007. Het vertrouwen tussen beide partijen is heel groot. Vectis fungeert niet enkel als klankbord, maar ook als partner inzake financieel management". ■

■ www.greenhouse-vlaanderen.be

GreenHouse-medewerkers Samia De Araujo Ferreira, Etelle Vandenbroecke en Philippe De Temmerman, Vlaams Minister van Werk Philippe Muyters, Nancy Dendievel (medewerker) en Philip Nicholson, CEO van GreenHouse. (eigen foto)

Huis van de Gastronomie is wissel op de toekomst van IVV-Ter Groene Poorte

Het Instituut voor Voeding vzw in Brugge, beter bekend als gastronomieschool Ter Groene Poorte, opende recent zijn nieuwe infrastructuur 'Huis van de Gastronomie' op de site aan de Spoorwegstraat in de buurt van het station van Brugge, een investering van 5 miljoen euro in een hightechgebouw.

Met 1.300 leerlingen en een team van meer dan 200 leerkrachten en met de combinatie van een kokschool, een slagerij- en een bakkerijschool, is het IVV vzw de grootste actor in voedingsopleidingen (beroepssecundair dagonderwijs) in Vlaanderen en dus ook in onze provincie.

Ter Groene Poorte profileert zich de jongste jaren als dé gastronomische school. Het Huis van de Gastronomie geeft die gedachte vorm. In dit gebouw (dat eerder werd gelanceerd als het Vleeshuis) krijgen, naast leerlingen van de Slagerijschool, ook leerlingen uit de Hotelschool, de Voedingstechniekschool en de Grootkeukenschool een deel van hun opleiding.

Directeur Ralp Van Looke: "Voor Ter Groene Poorte is een gastronomische opleiding een 'open opleiding'. Onze school wil de leerlingen een opleiding aanbieden waar de synergie tussen de verschillende voedingsberoepen centraal staat. Bakkers kunnen leren van chef-koks, slager-traiteurs van grootkeukenchefs.

Gastronomie is het bindmiddel tussen alle voedingsberoepen."

Doordacht concept

Het Huis van de Gastronomie valt architecturaal op door een bewuste materiaalkeuze en door een strak maar toch aantrekkelijk concept met zwartbruine gevelsteen.

De totale oppervlakte bedraagt 2.500 m², waarvan 1/3 voor de leslokalen en het sanitair gedeelte (inclusief technisch lokaal) en 2/3 voor de ateliers.

Het interieur biedt een minimalistische inrichting: hightechuitrusting, hoge werktafels en een touchscreen. Supermodern, multifunctioneel en heel clean. Hygiëne is de norm. Goed doordacht: alles heeft zijn plaats en nut. Een groot ruimtegevoel ook, veel licht, inox en witte muren met afgeronde plinten.

Dat leerlingen van verschillende afdelingen samen les krijgen in dezelfde ateliers, bevordert de 'kruisbestuiving' en de

productkennis.

Even opvallend en trendsetkend is de integratie van ICT. Het Huis van de Gastronomie is een 'open' gebouw. Kennis wordt binnengetrokken en steeds geactualiseerd. Maar niet enkel in de lessen zal ICT dominant aanwezig zijn. Ook in het economaat en de winkel is de computer prominent aanwezig. Iedere grondstof zal traceerbaar zijn tot het afgewerkte eindproduct.

Masterplan

Met deze forse investering van 5 miljoen euro, waarvan 60% gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, zet IVV vzw een belangrijke stap in het masterplan voor de herinrichting en betere ordening van de site Ter Groene Poorte, die ook **Syntra West** als gebruiker heeft.

IVV vzw realiseerde in 2013, **4,75 miljoen euro werkingsopbrengsten**, waarvan 1,8 miljoen uit leerlingenbijdragen en 1,5 miljoen uit subsidies. ■

► www.tergroenepoorte.be

Vermeulen Construct en Agriton innoveren met valorisatie van afvalstromen

Groenteafval wordt zuurkool voor varkens

Onder impuls van de provinciale agro-cleantech cluster Agreon ontwikkelden Vermeulen Construct en Agriton een innovatie die de toekomst van de varkensteelt gevoelig rozer kan kleuren. Hun installatie zet oogstresten uit de groenteteelt om in 'zuurkool' waarop varkens verlekkend zijn.

De cluster **Agreon**, gecoördineerd door POM West-Vlaanderen en Inagro, stimuleert kmo's om te innoveren in technologie die toepasbaar is in de land- en tuinbouw. Tegelijk versterkt en verduurzaamt dit ook de agrarische sector. Onder impuls van Agreon plaatsten **Vermeulen Construct** uit Ieper en **Agriton** uit Mesen op de hoeve van de familie Lavens in Westrozebeke de eerste thermische installatie voor het verteerbaar maken van oogstresten voor varkens. Aan dit project werkten ook landbouwers en voedingsfabrikanten mee.

Vermeulen Construct is sinds 1995 gespecialiseerd in technieken voor de varkenshouderij. Dat gaat van metaalbewerking en -constructie tot automatisering, steeds op maat van het project. De nv telt elf mensen, waaronder bedrijfsleider Geert Vermeulen (50), zijn vrouw Conny Adriaen (50) en broers Johan (48) en Hein Vermeulen (46). Ook schoonvader Frans Adriaen (74), van wie Vermeulen Construct in 2005 het nicheproduct preiplantmachines overnam, draait nog mee. Datzelfde jaar verhuisde het bedrijf van de Rozendalestraat naar de Bargieweg in Ieper. De omzet schommelt rond 3 miljoen euro.

Geert Vermeulen: "Enerzijds zit de varkenssector financieel in zak en as en zoekt ze andere voedingsbronnen dan de traditionele tarwe, gerst, maïs, soja,... Die blijven op lange termijn misschien niet houdbaar. Anderzijds kent (West-)Vlaanderen grote, goed gestructureerde groenteverwerkers met gigantisch veel afval. Deze twee vaststellingen leidden tot het idee om varkens te voeden met de reststromen".

Probiotica in plaats van antibiotica

De grootste uitdaging was om groenten verteerbaar te maken voor éénmagige dieren, wiens spijsverteringsstelsel daar van nature niet voor geschikt is. Het groenteafval wordt na een grondige wasbeurt vernalen tot een verpompbare pulp en verhit. "De thermische shock creëert een steriele massa die we vervolgens

door toevoeging van melkzuurproducerende bacteriën en gisten op 30 tot 35 graden laten fermenteren tot zuurkool. Na 24 uren zijn quasi alle suikers omgezet in melkzuur. Dat is zeer gezond, door zijn korteketenmolecule zeer makkelijk opneembaar in de darmen en een van de essentiële elementen voor de aanmaak van proteïnen. Varkens eten het zeer graag en bovendien zijn de 'goede' culturen een vorm van probiotica die de behoefte aan antibiotica sterk vermindert."

De bacteriën worden geleverd door Agriton uit Mesen, gespecialiseerd in Effectieve Micro-organismen (EM). Deze helpen in het duurzaam verbeteren van de chemische, fysische en biologische aspecten in de kringloop bodem-plant-dier-organisch materiaal. Zaakvoerder **Jürgen Derave** wordt hierin bijgestaan door vier medewerkers.

Staat het technisch potentieel buiten kijf, dan oogt het economisch perspectief troebel gezien de laagconjunctuur in de varkensweek. "In de Bijbel stond al geschreven over de zeven vette en zeven magere jaren. Als we niet investeren in innovatie dan mogen we op de termijn ons bedrijf en de hele Vlaamse economie sluiten", stelt **Geert Vermeulen** ferm. "De voorbije zes jaar staken we quasi 50% van onze opbrengsten in nieuwe ontwikkelingen, zonder IWT-steun. Inzake de huisvesting van varkens creëerden we, in samenwerking met betonbedrijf Dobbelaere uit Tielt, de emissiearme techniek VeDoWS (Vermeulen Dobbelaere Welfare System). Die neemt de uitstoot van ammoniak en broeikasgassen weg. Wij gaan nu ook technologie in de markt zetten voor het recupereren van nutriënten - stikstof en fosfor - uit de varkensmest."

De activiteiten rond mestverwerking en nutriëntenrecuperatie worden door Geert Vermeulen verder uitgebouwd via de nieuwe vennootschap **Detricon bvba** in alliantie met de Gentse bio-ingenieur Denis De Wilde. ■

Roel Jacobus

west • vlaanderen werkt

De polsslag van de West-Vlaamse economie

West-Vlaanderen Werkt is een kwartaalblad dat wordt uitgegeven door het **Kenniscentrum Economie West** onder auspiciën van de Provincie West-Vlaanderen. Ons tijdschrift verschijnt vier keer per jaar en focust op de West-Vlaamse economie, in de ruime zin van het woord.

Dat doen we via themanummers waarin we een bepaald facet van ons veelzijdige sociaaleconomische weefsel uitspitten.

Via een aantal vaste rubrieken hebben we aandacht voor het verloop van de West-Vlaamse conjunctuur en voor de belangrijke nieuwe ontwikkelingen en wapenfeiten binnen de ondernemingen en binnen de publieke sector.

We hebben een boontje voor goed nieuws en innovatie.

Onze publicatie verschijnt op **4.600 exemplaren** en wordt gratis verstuurd naar bedrijfsleiders, managers, lokale besturen en andere 'decision makers' en sleutelfiguren in onze provincie.

West-Vlaanderen Werkt bereikt op deze manier een zakelijke doelgroep van ruim **10.000 lezers**.

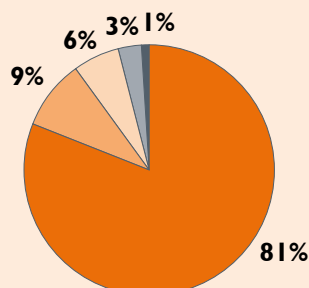
Ook beschikbaar in **tabletversie: iPad, Android en Windows**.

Het aantal **publicitaire pagina's** in ons tijdschrift is bewust beperkt, zo houden we onze kwaliteitsstandaard hoog.

Onze voorkeur gaat uit naar een selecte groep van langetermijnpartners aan wie we **exclusiviteit** kunnen bieden.

Ons B-to-B tijdschrift, met zijn focus op ondernemingen, dienstverleners en lokale besturen, is een geschikt instrument voor uw professionele communicatie.

Lezerspubliek

Oplage: **4.600**

Aantal lezers: **10.000**

- Bedrijfsleiders en zakelijke dienstverlening in West-Vlaanderen
- Openbare besturen
- Sociale partners en middengroepen in West-Vlaanderen
- Bibliotheken en documentatiecentra van West-Vlaanderen
- Diversen (Onderwijs e.a.)

Contactpersoon: Jan Bart Van In
Baron Ruzettelaan 33
8310 Brugge
Tel. 050 40 71 29

E-mail: janbart.vanin@west-vlaanderen.be

Registratie als nieuwe abonnee gebeurt gratis via de website: **www.westvlaanderenwerkt.be**

Lente brengt opklaringen voor West-Vlaamse economie

Analyse van het verloop van de sociaaleconomische indicatoren en de conjunctuur in West-Vlaanderen¹

Nele Depestel • POM West-Vlaanderen

Nele Depestel

Nadat we in 2014 al signalen kregen van een aantrekkende economie, zien we dat de meeste sociaaleconomische indicatoren ook begin 2015 in gunstige richting evolueren in West-Vlaanderen. Dit wordt weerspiegeld door een langzaam opwaarts gerichte conjunctuurcurve die indicatief is voor een stijgend producentenvertrouwen (figuur 1).

Arbeidsmarktindicatoren

De West-Vlaamse werkloosheidscijfers bleven begin 2015 gunstig evolueren. Na steeds kleiner wordende toenames op jaarbasis in de loop van 2014, daalde het aantal werklozen in december 2014 en in januari en februari 2015, voor het eerst sinds lang (op jaarbasis). In het Vlaamse Gewest was dit nog niet het geval. De West-Vlaamse jeugdwerkloosheid liep nog meer terug dan de totale werkloosheid, wat wijst op een gunstige conjuncturele situatie. Positief is ook dat het aantal werkaanbiedingen dat de VDAB ontvangt gestaag, maar geleidelijk toeneemt op jaarbasis, zowel in West-Vlaanderen als in het Vlaamse Gewest. Kenmerkend voor een aantrekkende conjunctuur is ook dat het aantal werkzoekenden per

openstaande vacature afneemt en dat is net wat momenteel in West-Vlaanderen het geval is.

Producentenvertrouwen

De tijdelijke werkloosheid daalde in 2014 met bijna een kwart in West-Vlaanderen, wat goed is voor het producentenvertrouwen. Ook in het Vlaamse Gewest was er een grote afname van de tijdelijke werkloosheid in 2014. Of een stijgend producentenvertrouwen bevestigd wordt door de evolutiecijfers van de omzet en de investeringen weten we nog niet, omdat de cijfers van de FOD Economie over het tweede kwartaal van 2014 bij de opmaak van deze conjunctuurnota nog niet gepubliceerd waren.

In 2014 zagen we ook een systematische toename van het aantal starters in West-Vlaanderen ten opzichte van 2013. Het aantal stopzettingen nam echter ook toe². Ondanks deze toename steeg de nettogroei van het aantal ondernemingen in 2014 in West-Vlaanderen significant in vergelijking met het jaar 2013, waar de nettogroei minimaal was. Het aandeel van de West-Vlaamse nettogroei in het Vlaamse cijfer steeg ook van 9,5% in 2013

naar 15,7% in de eerste elf maanden van 2014.

In de eerste twee maanden van 2015 gingen ook minder bedrijven in West-Vlaanderen failliet in vergelijking met de eerste twee maanden van 2014. Ook het aantal verloren jobs dat met de faillissementen gepaard ging, was een pak minder.

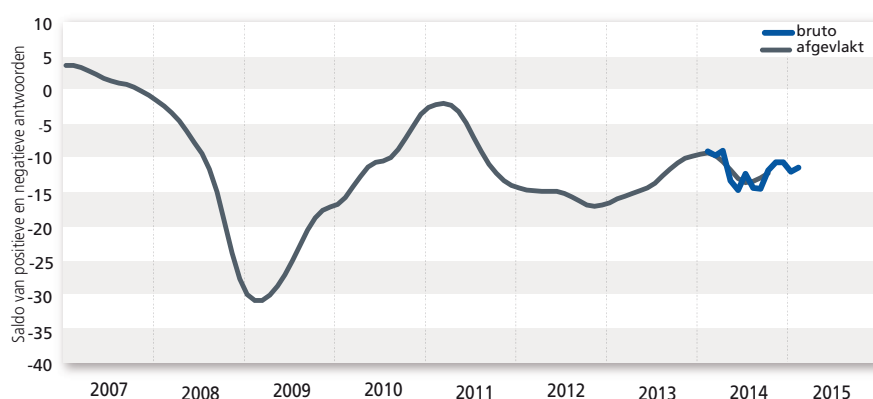
Consumentenvertrouwen

Weliswaar nog onvolledige cijfers voor 2014 (cijfers tot en met oktober) met betrekking tot de bouwactiviteit in West-Vlaanderen tonen een grote toename van het aantal vergunde nieuwbouwwoningen en een status quo van het aantal vergunde renovatiewoningen. Het aantal effectief begonnen nieuwbouwwoningen kende een systematische verhoging in 2014 in West-Vlaanderen tot en met september, terwijl deze cijfers in het Vlaamse Gewest in het derde kwartaal van 2014 daalden.

Minpuntje is wel nog dat het aantal inschrijvingen van nieuwe personenwagens begin 2015 in West-Vlaanderen lager lag dan begin 2014 én begin 2013. Af te wachten valt wat het effect zal zijn van het tweejaarlijks autosalon dat in januari 2015 plaatsvond. ■

Figuur 1

Synthetische conjunctuurcurve voor West-Vlaanderen

BRON: NBB, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen.

¹ Opmaak maart 2015

² Zowel de statistiek van het aantal starters als die van het aantal stopzettingen werd in 2014 beïnvloed door een aantal administratieve wijzigingen. Op basis van de cijfers van begin 2015 zal een objectiever beeld geschetst kunnen worden van de evoluties op jaarbasis.

■ De volledige analyse kunt u terugvinden op www.pomwvl.be

■ Meer info:

Afdeling Data, Studie en Advies
nele.depestel@pomwvl.be of
050 40 73 51

BEN JIJ AL FAN

van West-Vlaanderen?

Nieuws van de provincie over de meest uiteenlopende beleidsdomeinen, achtergrondinfo, beslissingen van de provincieraad en nog zoveel meer, 7 dagen op 7, de klok rond via

www.west-vlaanderen.be

www.facebook.com/westvlaanderen

[@provinciewvl](https://twitter.com/provinciewvl)

www.west-vlaanderen.tv

Verhelderende brochures, toeristische routekaarten en diverse provinciale publicaties vind je in het

Provinciaal Informatiecentrum Tolhuis

Jan Van Eyckplein 2, 8000 Brugge

T 0800 20 021 (gratis nummer)

E provincie@west-vlaanderen.be

www.west-vlaanderen.be/informatiecentrum (e-shop)

west-vlaanderen
de gedreven provincie

In deze rubriek stellen we telkens enkele titels voor uit de collectie van de bibliotheek van het Kenniscentrum Economie West.

Lean in gezondheids- en welzijnsvoorzieningen

Een praktisch boek boordevol instrumenten, valkuilen en toepassingen om Lean-inzichten toe te passen binnen de welzijns- en gezondheidszorg. Het helpt om een stap voorwaarts te zetten richting klantgericht en efficiënt werken. De vrijgekomen tijd wordt ingevuld met waardetoevoegende activiteiten. Maar het vraagt wel een andere manier van kijken naar de werkprocessen binnen de sector.

Auteur: Hans Crampe

Uitgave: Politeia i.s.m. VVSG, 2015

Reeks : Professionele Vaardigheden
ISBN 978-2-509-02329-2

Together we care: ziekenhuizen als schakels in een keten van zorg

De vergrijzing van de bevolking, de meer performante medische en verpleegkundige zorg waardoor veel meer aandoeningen behandeld worden en de tendens naar hooggespecialiseerde zorg leidt tot een fundamentele hervorming van ons gezondheidssysteem. Ziekenhuizen zullen in de toekomst niet langer op zich staande instellingen kunnen zijn waar acute zorg wordt verleend, ze worden een schakel in een keten van zorg waarin de patiënt centraal staat. Dit boek schetst aan de hand van

vier thema's (netwerken, technologie, HR en financiering) de klijtlijnen en randvoorwaarden van een nieuwe toekomstgericht zorgsysteem.

Redactie: Johan Pauwels

Uitgave: Acco, 2013

ISBN 978-90-334-9312-6

De prijs van uw gezondheid: is onze gezondheidszorg in gevaar?

In dit boek toont de auteur aan dat we de fundamentele van onze gezondheidszorg geleidelijk aan uithollen. Wat zeer onrustwekkend is. Maar Lieven Annemans stelt ook een herstelplan voor. Zijn plan bestaat uit tien pijlers en heeft als doel een betaalbare en kwaliteitsvolle gezondheidszorg te blijven garanderen voor iedereen.

Auteur: Lieven Annemans

Uitgave: LannooCampus, 2014

ISBN 978-94-014-1239-1

ONZE VOLLEDIGE CATALOGUS VINDT U VIA:

www.kennisplatformeconomie.be

*Zoeken via trefwoorden:
Zorgsector en Gezondheidszorg
biedt u de mogelijkheid om ook
andere boeken en artikels
over het thema te vinden.*

Ook het lezen waard

Nieuwe business modellen: samen werken aan waardecreatie

Duurzaamheid loont en levert meer op dan geld. De Weconomy (lees WE economie) organiseren vraagt om nieuwe manieren van met elkaar omgaan, vraagt om nieuwe transactiemodellen, om nieuwe business modellen (NBM). Enkele trends in Weconomy zijn: circulaire economie, functionele

economie, bio-based economie en samenwerkingseconomie. De kern van deze nieuwe modellen is om samen waarde te organiseren en opbrengsten te delen.

Redactie: Jan Jonker

Uitgave: Stichting OCF 2.0 en Academic Service, 2014

ISBN 978-94-6220-086-9

De opmars van de regio's: hoe de wereld van staten wordt geregionaliseerd

Dit boek analyseert de opmars van regio's en de consequenties daarvan voor de wereldorde aan de hand van vijf vragen. Wat zijn regio's nu eigenlijk? Hoe ontstaan regio's? Waarom bouwen staten regio's? Hoe staten en regio's zich tot elkaar verhouden en welke toekomstige wereldorde is er zich aan het vormen is. Er wordt ruime aandacht besteed aan actuele voorbeelden. Een referentiewerk dat de lezer toelaat om deze evolutie beter te begrijpen.

Auteur: Van Langenhove Luk

Uitgave: Die Keure, 2014

ISBN 978-90-4861-839-2

Colofon

De artikelen in West-Vlaanderen Werkt zijn niet noodzakelijk de weergave van standpunten van de redactie of van de redactieraad. Bij naamvermelding verschijnt de bijdrage onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

Reproductie van of verwijzing naar één van de artikelen mag uitsluitend met correcte vermelding van auteur en bron én mits het bezorgen van een kopie aan de redactie.

Redactiecomité (ad interim)

Lode Vanden Bussche, Conny Van Gheluwe, Brigitte Declerck, Jan Bart Van In

Coördinatie en eindredactie

Jan Bart Van In

Verantwoordelijke uitgever

Geert Anthierens, Provinciegriffier
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries (Brugge)

Advertentiewerving

Jan Bart Van In
Tel. 050 40 71 24
janbart.vanin@west-vlaanderen.be

Oplage: 5.000 exemplaren

Redactie

Kenniscentrum Economie West
Baron Ruzettelaan 33
8310 Brugge-Assebroek
Tel. 050 40 71 24
E-mail:
janbart.vanin@west-vlaanderen.be
www.westvlaanderenwerkt.be

Opmaak: Johan Bisschop

Coverfoto: Barco

Druk: Vanden Broele Productions,
Brugge

Lid van de Unie
van de
Uitgevers van de
Periodieke Pers

ISSN 1374-6235

Abonnement

Een jaarabonnement 2015 is gratis.

Het tijdschrift 'West-Vlaanderen Werkt' verschijnt viermaal per jaar.

Registreren kan via de website:
www.westvlaanderenwerkt.be

Wet op de privacy van 8/12/1992

'West-Vlaanderen Werkt' wordt u gratis toegestuurd. Indien uw gegevens onjuist zijn of indien u het tijdschrift niet meer wenst te ontvangen, neem dan contact met de redactie. Uw persoonlijke gegevens worden niet aan derden overgemaakt.

Een overzicht van de eerder verschenen edities van West-Vlaanderen Werkt vindt u op www.westvlaanderenwerkt.be

Ook terug te vinden op www.kennisplatformeconomie.be

www.reo.be

REO | Oostnieuwkerksesteenweg 101

B-8800 Roeselare

Tel. 051 23 12 11 | Fax 051 23 12 89

info@reo.be

Proef al onze smaken

600 ton verse en gezonde groenten en fruit. Dat is de dagelijkse aanvoer op de REO Veiling Roeselare, een grote Belgische telerscoöperatie. De REO Veiling verhandelt meer dan 60 verschillende groente- en fruitsoorten die met passie en vakkennis geteeld worden door bijna 3.000 ledenvennoten. Deze producten met een onberispelijke kwaliteit vinden in optimale omstandigheden hun weg naar de consument. Transparante voedselveiligheid, smaakvolle versheid en duurzame ontwikkelingen komen daarbij op de eerste plaats.

witte merels?

TRAINING

COACHING

ADVIES

**Creëer zelf
de zeldzame
witte toetsen
met de
bedrijfsgerichte
trainingen
van SBM.**

sbm

SYNTRA VOOR BEDRIJF EN MEDEWERKERS

Meer over SBM, het trainingsaanbod en
de vele mogelijkheden tot partnership vindt u op

www.sbmopleidingen.be

